

Forvaltningsplan for fredet bygning
SE04 PROFESSORBOLIGEN

Planen er utarbeidet av Forsvarsbygg nasjonale festningsverk på oppdrag fra Universitetet i Oslo.

Utarbeidet av: Ingrid Steinsmo Grimsrud, rådgiver
Kontrollert av: Jøril Finstad, seniorarkitekt/antikvar
Godkjent av: Marte Oftedal, seniorarkitekt/fagleder

Alle foto er tatt av Forsvarsbygg ved Ingrid Steinsmo Grimsrud, med mindre annet er oppgitt.

Oslo, januar 2016

Godkjenning Universitetet i Oslo

Forvaltningsplan for SE04 Professorboligen er utarbeidet i henhold til kongelig resolusjon av 1. september 2006 om Statens kulturhistoriske eiendommer. Planen er godkjent av eiendomsdirektøren.

A handwritten signature in blue ink, which appears to read "John Skogen".

John Skogen, eiendomsdirektør

UiO : Universitetet i Oslo

Innhold

1	INNLEDNING	4	7	HISTORIKK	58
1.1	Bakgrunn	4	7.1	Bakgrunn	58
1.2	Formålet med forvaltningsplanen	4	7.2	Planlegging og prosjektering	59
1.3	Opplysninger om bygningen	5	7.3	Universitetet reiser seg	59
2	VERN	6	7.4	Professorboligen som nybygg	61
2.1	Formelt grunnlag for fredning	6	7.5	Arkitekten	62
2.2	Omfanget av fredningen	6	7.6	Oversikt over endringer	64
2.3	Formålet med fredningen	6	8	BYGNINGSBESKRIVELSE OG VERNEVERDIER	66
2.4	Begrunnelse for fredningen	7	8.1	Planløsning og interiør	67
3	GENERELT OM VERN OG SAKSBEHANDLING	8	8.2	Materialbruk og eksteriør	67
3.1	Kulturminnemyndighet og forvaltningsansvar	8	8.3	Beliggenhet og utemiljø	67
3.2	Hva er en fredning (verneklasse 1)?	8	8.4	Verneverdier	67
3.3	Saksbehandlingsregler	8	9	TILSTAND, TILTAK OG PLANER	68
4	LOVVERK	9	9.1	Teknisk tilstand	68
4.1	Generelt	9	9.2	Brannvern og sikring	68
4.2	Unntak fra teknisk forskrift	9	9.3	Universell utforming	68
4.3	Plansaker	9	9.4	Små tiltak som skilting og belysning	69
4.4	Sanksjoner	9	10	VEDLIKEHOLDSRÅD	70
5	VEDLIKEHOLD OG SØKNADSPLIKT	10	10.1	Yttervegger av pusset teglstein	70
5.1	Grunnholdninger til vern	10	10.2	Innvendige overflater av puss	72
5.2	Hva regnes som vanlig vedlikehold?	10	10.3	Vinduer av tre	74
5.3	Hva er et søknadspliktig tiltak?	11	10.4	Dører av tre	76
6	KATALOGDEL	12	10.5	Grunnmur av pusset naturstein	78
6.1	Eksteriør	13	10.6	Takrenner og nedløp	80
6.2	Interiør	19	10.7	Taktekking med tegl	82
			10.8	Himling med stukk og gipsutsmykning	84
			KILDEHENVISNINGER	86	

1 Innledning

Kulturminner er ressurser som skal brukes. En fredning betyr derfor ikke at det legges lokk på all fremtidig utvikling og tilpasning. De fredete og bevaringsverdige bygningene på Universitetet i Oslo må kunne utvikles slik at de tilfredsstillir dagens tekniske, funksjonelle og komfortmessige krav. Hvordan disse kravene kan imøtekommes i praksis, vil være en prosess som må skje i nær dialog med vernemyndighetene i den enkelte sak. Målet er å finne gode løsninger der både hensynet til brukerne på universitetet og bygningenes kulturminneverdier blir ivaretatt. Forvaltningsplanen er et viktig verktøy i denne prosessen.

1.1 | BAKGRUNN

Universitetsanlegget ved Karl Johans gate ble, sammen med øvrige nasjonalmonumenter og andre bevaringsverdige bygninger eldre enn 100 år, ført opp på liste over statens verneverdige bygninger i 1933. Etter den tid ble disse kulturminnene behandlet som fredet uten at fredningen var hjemlet i lov.

Etter endringer av kulturminneloven ble det gitt anledning til å frede bygninger i statlig eie ved forskrift. En forskriftsfredning gir fredningsobjektet samme status som vedtaksfredete kulturminner. Riksantikvaren fant det hensiktsmessig å formalisere vernet av statens verneverdige anlegg gjennom fredning ved forskrift. Fredningen av universitetsanlegget i sentrum omfattet 5 bygninger, Universitetsplassen og hagene sørøst og nordvest for Domus Media. Forskriften ble vedtatt 4.5.2001.

Ifølge bestemmelser gitt i kgl. res. «Overordna føresegner om forvaltning av statlege kulturhistoriske eigedommar» av 01.09.2006 skal det utarbeides forvaltningsplaner for alle verneverdige, statlige bygninger og anlegg. Det er laget en forvaltningsplan for hver bygning og en forvaltningsplan for hagen og plassen.

1.2 | FORMÅLET MED FORVALTNINGSPLANEN

Universitetet i Oslo har 10 fredete bygninger i Oslo sentrum. Fem av bygningene ligger i Karl Johans gate 47. Det er laget én forvaltningsplan for hver bygning.

Formålet med planen er at forvaltningen skal sikre at de kulturhistoriske verdiene som knytter seg til den enkelte bygning, blir ivaretatt. Planen skal være langsiktig og premissgivende for forvaltningen, med sikte på å ivareta kulturminneverdiene og sikre videre bruk.

Forvaltningsplanen inneholder detaljert registrering og dokumentasjon. Planen gir en avklaring om hva som er søknadspliktige tiltak og gir retningslinjer for nødvendig kontakt med rett kulturminnemyndighet. Planen skal være et nyttig verktøy i den daglige driften, der man kan finne svar på hvordan vedlikehold skal utføres, og være et hjelpemiddel i den langsiktige planleggingen.

Forvaltningsplanen beskriver retningslinjer for bygningen og verneverdier og forhold som må ivaretas ved vedlikehold, rehabilitering og endring.

Forvaltningsplanen er ikke et juridisk bindende dokument, men målet er at den skal gi grunnlag for en smidig og forutsigbar saksbehandling.

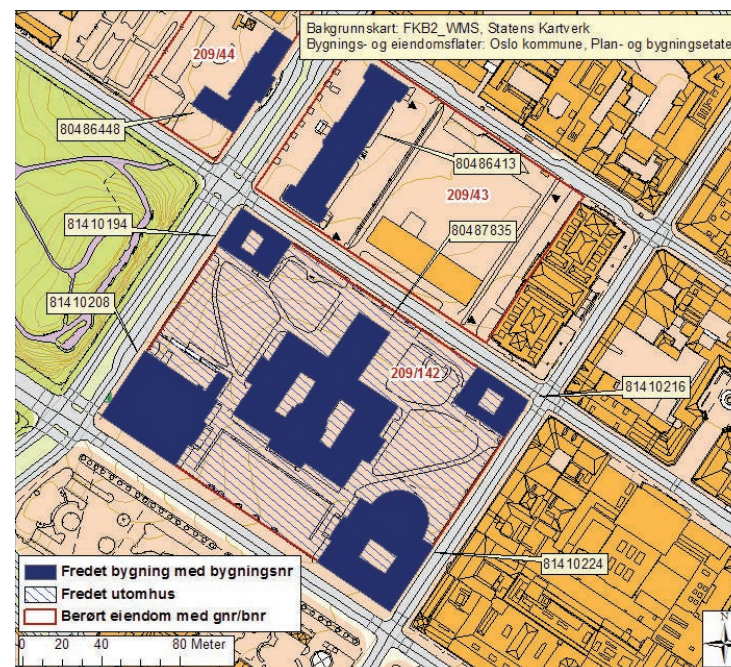
Planen fritar ikke for søknadsplikt etter kulturminneloven eller plan- og bygningsloven, men den gir føringer for hvilke verdier som skal sikres, og angir tålegrenser for endring.

Forvaltningsplanen er en oppfølging av

- Forskrift om fredning av Karl Johans gate 47 av 4. mai 2001 med hjemmel i lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 22a, jf. § 15, jf. forskrift av 9. februar 1979 nr. 8785 om faglig ansvarsfordeling mv etter kulturminneloven § 12 nr. 1.
- Bestemmelser gitt i kgl. res. «Overordna føresegner om forvaltning av statlege kulturhistoriske eigedommar» av 01.09.2006

1.3 | OPPLYSNINGER OM BYGNINGEN

Anleggets navn	Universitetet i Oslo
Bygningens navn	SE04 Professorboligen
GAB-nummer	081410194
Kommune	Oslo
Eier	Staten
Forvalter/bruker	Universitetet i Oslo
Nåværende bruk	Representasjonslokaler
Byggeår	1856
Byggherre	Det Kongelige Frederiks Universitet
Arkitekt	Christian Heinrich Grosch
Vernestatus	Fredet
Verneomfang	Eksteriør og interiør
Reguleringsstatus	Regulert til tomt for offentlige bygninger etter reguleringsplan S-2255, av 28. juli 1977.

Fredningskartet for universitetets fredete bygninger i sentrum. De fredete bygningene er markert med mørk blåfarge.

2 Vern

2.1 | FORMELT GRUNNLAG FOR FREDNING

Professorboligen er fredet i medhold av kulturminneloven §§ 15 og 22a. Fredningen er vedtatt ved forskrift av 4.5.2001.

2.2 | OMFANGET AV FREDNINGEN

Sitert fra fredningsforskriften:

«Eksteriør og interiør, samt hagen og Universitetsplassen.»

2.3 | FORMÅLET MED FREDNINGEN

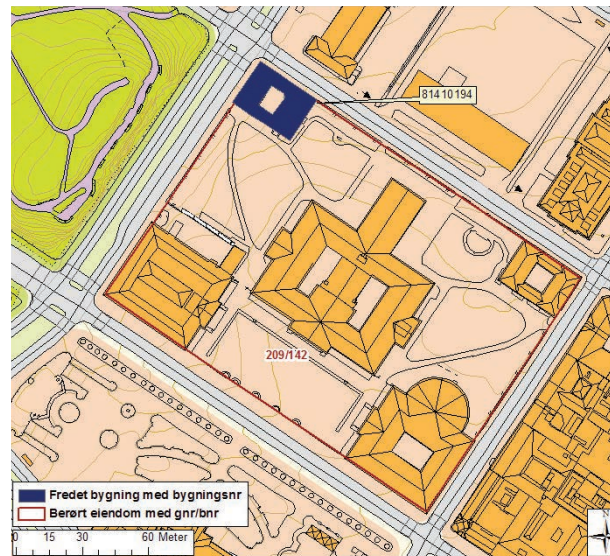
Sitert fra fredningsforskriften:

«Formålet med å bevare Norges første universitetsanlegg er både kulturhistorisk og arkitekturhistorisk begrunnet. Anlegget er oppført mellom 1841 og 1856 og er sentralt i utviklingen av forskning og utdanning i Norge, samt etableringen av en norsk nasjonalstat. Formålet er samtidig å bevare et av empirens hovedverk i Norge, tegnet av en av våre fremste arkitekter, Christian Heinrich Grosch.

Fredningen omfatter også Universitetshagen og Universitetsplassen. Formålet med fredningen av bygninger, plass og hage er å bevare alle elementene i et arkitektonisk og kulturhistorisk helhetlig utformet anlegg.

Fredningen av bygningenes eksteriør skal sikre bygningens opprinnelige arkitektur. Både hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljering som fasadeløsning, eldre dører og vinduer, materialbruk, overflater og dekor skal opprettholdes.

Formålet med fredningen av bygningenes interiør er å bevare rominndeling, bygningsdeler og overflater i de deler av interiøret som er opprinnelige fra byggeåret eller er ombygget på en helhetlig måte som tjener den opprinnelige arkitekturen.»

Kart er hentet fra Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer. Professorboligen er markert med mørk blåfarge.

2.4 | BEGRUNNELSE FOR FREDNINGEN

Sitert fra fredningsforskriften:

«Universitetsbygningene i Karl Johans gate ble bygget i 1841–56 som Norges første universitetsanlegg og var av sentral betydning for etableringen av en norsk nasjonalstat etter 1814.

Bygningene er oppført etter tegninger av arkitekt Chr. H. Grosch og regnes som et av empirens hovedverk i Norge. Både bygningenes eksteriør og interiør er fredet, samt hagen og Universitetsplassen.»

3 Generelt om vern og saksbehandling

3.1 | KULTURMINNEMYNDIGHET OG FORVALTNINGSANSVAR

Riksantikvaren er kulturminnemyndighet for bygninger, anlegg og utomhusområder i statlig eie som er fredet etter kulturminneloven eller angitt i verneklasse 1 i landsverneplanene.

Eiendomsavdelingen ved Universitetet i Oslo er ansvarlig for forvaltning, drift, vedlikehold og utvikling av alle universitetets bygninger, tekniske anlegg og utearealer.

3.2 | HVA ER EN FREDNING (VERNEKLASSE 1)?

Verneklasse 1 i landsverneplanen omfatter bygninger og utomhusområder av meget høy verneverdi. Disse er fredet etter kulturminneloven. Fredningen kan omfatte både eksteriør og interiør.

Fredning er det sterkeste juridiske virkemiddelet i kulturminnernet og brukes for å sikre langsiktig vern av kulturminner av nasjonal verdi. Vedtak om fredning skjer i medhold av kulturminneloven og innebærer at det er forbudt å gjennomføre tiltak ut over vanlig vedlikehold uten tillatelse fra kulturminnemyndigheten. Kulturminnemyndigheten kan i særlige tilfeller gi dispensasjon fra fredningsbestemmelsene for tiltak som ikke medfører vesentlige inngrep (jf. kulturminneloven §§ 15a og 19 tredje ledd). Søknad om dispensasjon for tiltak i fredete bygninger og anlegg i statlig eie behandles av Riksantikvaren.

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer, kapittel 1, inneholder generelle bestemmelser om forvaltningen av fredete bygninger og eiendommer. Forskriftens kapittel 2 – den sektorspesifikke delen – inneholder en nærmere beskrivelse av de enkelte bygningene og utomhusrådene som er fredet på eiendommene. Forvaltningsplanen inneholder en oversikt over og en konkret beskrivelse av hvordan fredningen av hver enkelt eiendom og bygning/utomhusområde skal følges opp og forvaltes gjennom daglig bruk og vedlikehold.

3.3 | SAKSBEHANDLINGSREGLER

3.3.1 Organisering og ansvar

Ved tiltak ut over vanlig vedlikehold skal Eiendomsavdelingen ved Plan- og utredningsseksjonen kontaktes for dialog og avklaring med kulturminnemyndighetene.

3.3.2 Saksgang

Bygningsmessige tiltak som går ut over vanlig vedlikehold, skal godkjennes av antikvariske myndigheter (Riksantikvaren eller Byantikvaren i Oslo). Eiendomsavdelingen har jevnlig samarbeidsmøter med Riksantikvaren og Byantikvaren for å få behandlet mindre ombyggingssaker, vedlikehold og endringer på en enkel og effektiv måte.

3.3.3 Dispensasjonssøknad

Søknad om tillatelse til tiltak på en fredet bygning eller utomhusområde må være godt dokumentert. For at Riks- og Byantikvaren skal kunne foreta en god og forsvarlig vurdering av tiltaket, må saken være tilstrekkelig opplyst. Det må klart framgå hvilke inngrep og tilføyelser som ønskes gjennomført. Omfanget av dokumentasjon som skal følge søknaden, vil variere fra sak til sak, men god dokumentasjon vil ofte sikre raskere saksbehandling.

Søknaden bør inneholde:

- Søkers navn, adresse, telefonnummer og ev. kontaktperson
- Kart med avmerking av kulturminnet, bygningens navn/adresse
- Beskrivelse av nåværende situasjon med fotografier
- Beskrivelse av tiltaket, utforming, materialbruk etc.
- Relevante tegninger/skisser (få fram hva som fjernes og tilføyes)
- Relevante detaljtegninger
- Begrunnelse for tiltaket
- Eventuelle historiske tegninger og bilder der dette er relevant (for eksempel ved tilbakeføring)
- Henvisning til eventuelle styringsdokumenter, vedtak, møter e.l. der tiltaket er omtalt

4 Lovverk

4.1 | GENERELT

Kulturminneloven og plan- og bygningsloven er to selvstendige lover som forvaltes av ulike instanser. Dersom et tiltak utløser søknadsplikt etter begge lovverkene, skal det foreligge to tillatelser før tiltaket igangsettes. Kulturminneloven forvaltes av Riksantikvaren. (For kommunale og private eiendommer og enkelte statlige eiendommer er forvaltningsmyndigheten delegert til fylkeskommunene/Byantikvaren i Oslo.) Riksantikvarens vedtak kan påklages til Klima- og miljødepartementet. Plan- og bygningsloven forvaltes av kommunen. Arbeider som omfattes av plan- og bygningsloven, skal på vanlig måte saksbehandles av kommunen. Vedtak i byggesaker kan påklages til Fylkesmannen.

Kulturminneloven har strengere regler for søknadsplikt enn plan- og bygningsloven. For eksempel vil et større istandsettingsarbeid eller endring av innvendige overflater kun være søknadspliktig etter kulturminneloven. Endring av fasade eller oppføring av tilbygg vil kreve tillatelse etter begge lovverk.

Kulturminneloven er en særlov som går foran plan- og bygningsloven. Det kan derfor ikke gis igangsettingstillatelse etter plan- og bygningsloven uten at tillatelse etter kulturminneloven foreligger, jf. plan- og bygningsloven § 21-5, samordningsplikten. Normalt bør det foreligge tillatelse etter kulturminneloven før kommunen gjennomfører sin saksbehandling. Søknad om tiltak på bygninger i verneklasse 2 skal behandles av fylkeskommunene/Byantikvaren i Oslo som del av kommunens saksbehandling. Statlig eier har en forpliktelse og et selvstendig ansvar for å ivareta bevaringsverdiene innenfor verneklasse 2. Riksantikvaren skal kun ha enkelt saker til uttalelse der det er søkt om riving.

4.2 | UNNTAK FRA TEKNISK FORSKRIFT

I 2010 kom en ny teknisk forskrift til plan- og bygningsloven, TEK-10, som blant annet stiller skjerpede krav til energibruk, brannsikring og universell utforming. Det kan gjøres unntak fra energi-

krav for bygninger med definert bevaringsverdi. Ifølge TEK-10 § 14-1 heter det: «For tiltak der oppfyllelse av krav i dette kapittel ikke er forenlig med bevaring av kulturminner og antikvariske verdier, gjelder kravene så langt de passer.» Unntak innebærer at bestemmelsene i TEK-10 ikke gjøres gjeldende; det skal dermed ikke søkes dispensasjon.

Kravene til universell utforming er nedfelt i plan- og bygningslovens formålsparagraf og i diskriminerings- og tilgjengelighetsloven. Disse kravene er strenge, men også her kan det gjøres unntak for fredete og bevaringsverdige bygninger. Målet er å øke tilgjengeligheten og å finne tilpassete løsninger som er forenlige med kulturminneverdiene. Målet om økt tilgjengelighet er også nedfelt i kgl. res. av 01.09.2006, «Forvaltning av statens kulturhistoriske eiendommer».

4.3 | PLANSAKER

Kommunen skal ta hensyn til kulturminner i sitt planarbeid. Dette innebærer normalt at bygninger og uteområder som omfattes av fredning etter kulturminneloven eller er definert som bevaringsverdige i verneklasse 2, skal reguleres til hensynssone med bevaringsformål. Fylkeskommunene/Byantikvaren i Oslo skal avgi uttalelse i plansaker. Ved behov henter disse inn Riksantikvarens uttalelse, slik at kulturminnemyndighetene avgir en samlet uttalelse.

4.4 | SANKSJONER

Det er viktig at staten forvalter sine kulturminner på en forbillig måte. Som eier av fredete bygninger har staten et særskilt ansvar.

Brudd på kulturminneloven kan møtes med krav fra Riksantikvaren om utbedring eller tilbakeføring av ulovlig utførte arbeider, jf. § 16. Eier kan også pålegges å gjennomføre tiltak for å hindre forfall, jf. § 17.

5 Vedlikehold og søknadsplikt

5.1 | GRUNNHOLDNINGER TIL VERN

Hovedprinsippet for vedlikehold av fredete og bevaringsverdige bygninger er å bevare de opprinnelige og/eller gamle bygningsdelene, som kledning, vinduer, dører, listverk og overflatebehandling, så langt det er mulig. Vedlikeholdet skal, om mulig, skje på samme måte som da huset ble bygd, med opprinnelig teknikk, utførelse og materialbruk. Ifølge kulturminneloven § 17 har eier vedlikeholdsplikt for fredete eiendommer og plikt til å forhindre at fredete bygninger forfaller.

Rådene for vedlikehold og istandsetting er basert på grunnprinsipper innen bygningsvernet.

De viktigste er:

- Mest mulig av bygningens ulike deler skal bevares.
- Det er bedre å vedlikeholde og reparere framfor å skifte ut.
- Ved vedlikehold og eventuell utskifting skal det brukes materialer som tilsvarer opprinnelig materialbruk.
- Skjulte deler av bygningen (konstruksjoner) er like viktige å ta vare på som synlige (overflater). Det er et mål å bevare helheten på best mulig måte, ikke bare det visuelle uttrykket.
- Hvis man må endre, er det bedre å føye noe til enn å fjerne originale eller gamle deler. Det beste bygningshistoriske «arkivet» er bygningen selv.
- Endringer skal om mulig være reversible. Når behovene endrer seg, kan de nye elementene fjernes, og bygningen vil framstå slik den var før endringen.

5.2 | HVA REGNES SOM VANLIG VEDLIKEHOLD?

Ifølge fredningen må man søke om godkjenning for alle tiltak som går ut over vanlig vedlikehold. Hva som menes med vanlig vedlikehold, defineres strengere for fredete bygninger enn for den øvrige bygningsmassen. Dette er nærmere spesifisert under forvaltningsplanens eksteriør- og interiøroppdrag. Generelt er vedlikehold definert som fornyelse av overflater med samme type materialbruk og farger som eksisterende, mens endring eller større utskifting går ut over vanlig vedlikehold.

Eksempler på vanlig vedlikehold:

- Maling/overflatebehandling med samme type maling/olje og farge som eksisterende
- Små reparasjoner av murverket med samme type betong, tegl og mørtel
- Små reparasjoner av takteking med samme materialbruk som eksisterende
- Utskifting av skadet enkelttegl med tegl av tilsvarende farge, størrelse og overflate.

5.3 | HVA ER ET SØKNADSPLIKTIG TILTAK?

Utskifting av bygningselementer og materialer og alt arbeid ut over vanlig vedlikehold på bygningens eksteriør eller de deler av interiørene som omfattes av vern, er søknadspliktige tiltak. Listen nedenfor viser eksempler på hva som forstås som søknadspliktig tiltak etter kulturminneloven.

- inngrep i konstruksjon eller overflate som følge av f.eks. etablering av nye rømningsveier, tilpasning til UU, trekking av nye kabler, rør og lignende
- oppsetting eller riving av lettvegger
- utskifting eller endring av vinduer og dører med karmen og listverk
- endring av overflatebehandling som f.eks. maling av umalte/oljete tredetaljer, fjerning av eldre malingslag i vernede interiører, overmaling av dekor/endring av opprinnelig fargesetting og lignende
- utskifting av opprinnelige detaljer i vernete interiører, som fastmonterte lamper, radiatorer, garderobestativ, tavler/oppslagstavler, servanter og lignende
- utskifting eller endring av kledning, takteking og/eller fargesetting
- utskifting av himlingsplater/kledning i vernete interiører
- utskifting av heller og belegg mv.
- større endringer/utskiftninger av ikke-verneverdige elementer

NB! Listen er ikke uttømmende med hensyn til hva som er søknadspliktig. Søk råd dersom det oppstår tvil om hvor grensen går mellom vedlikeholdstiltak og søknadspliktige tiltak.

Eksempler på vedlikehold/søknadsplikt

Maling av vinduer og listverk med linoljemaling med tilsvarende egenskaper, farger og glansgrad regnes som vedlikehold og er ikke søknadspliktig.

Opprinnelige og eldre detaljer som hengsler og hjørnejern har høy verneverdi og skal beholdes uendret.

For å bevare fasaden, skal det kun benyttes kalkmørtel og kalkmaling med tilsvarende egenskaper og farge som den eksisterende. Større rehabilitering av fasaden er søknadspliktig.

Nyere renner og nedløp er omfattet av fredningen. De bør undersøkes årlig. Ved behov for endring skal Eienomsavdelingen kontaktes.

6 Katalog

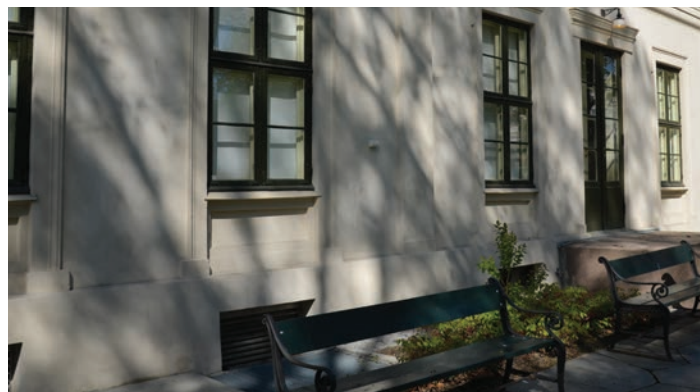
Eksteriør

VERNEHENSYN

Professorboligen er en del av sentrumsanlegget til Universitetet i Oslo fra 1800-tallet. Bygningen regnes som et av landets hovedverk i nyklassisisme, og den har høy arkitektonisk verdi. Bygningen føyer seg inn i sentrumsanleggets formspråk, med pussete tegl-fasader og klassiske elementer som murte og pussete pilastre, trukne lister og joniske detaljer i puss. Sammen med opprinnelige vinduer og dører er dette elementer med høy verneverdi. Det er viktig at man tar hensyn til disse elementene ved vedlikehold.

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	TILTAK/VEDLIKEHOLD
Grunn og fundament	Fundament av naturstein. Refundamentert med peler i 2013 i forbindelse med Statsbyggs rehabiliteringsprosjekt i 2008-2014. Pusset med hydraulisk kalkmørtel og malt med tre strøk KC-maling.	Små sprekker repareres med kalkmørtel med tilsvarende egenskaper som den eksisterende. Vedlikeholdes med KC-maling i tilsvarende farge som eksisterende.
Vegger	Bærende vegger av tegl, med murte profiler som del av bærende element. Pusset med hydraulisk kalkmørtel og malt med kalkmaling.	Små sprekker repareres med tilsvarende kalkmørtel som den eksisterende. Vedlikeholdes med kalkmaling i tilsvarende farge som eksisterende.
Vinduer	Opprinnelige vinduer av tre, restaurerte i 2011 i forbindelse med Statsbyggs rehabiliteringsprosjekt i 2008-2014. Alt treverk er impregnert med en blanding av kaldpresset linolje og vegetabilsk terpentin 60:40. Glassrutene er av 3 mm munnbåst sylinderglass, gjort etter gammel metode. Innsatt med linoljekitt og malt med linoljemaling. Mellom karmen og veggen er det brukt en fyllmasse av tjæret hamp som bunnfylling og med en kalkmørtel iblandet nauthår som fugemateriale. Sålbenk av malt titansink. Fire nyere takvinduer i boligfløyen, ett mot nordøst og tre i takflaten mot gårdsrommet mot nordvest. Opprinnelig kjellervindu av malt tre mot sydvest og sydøst.	Vinduene har høy verneverdi og skal beholdes uendret. Vedlikeholdes med linoljemaling med tilsvarende egenskaper som eksisterende: NCS 7010-G70Y. Ved behov kan løs kitt fjernes før påføring av ny tilsvarende linoljekitt som eksisterende. Vedlikehold og restaurering av vinduene skal følge antikvariske prinsipper og metoder som beskrevet i kapittel 10.
Dører	Opprinnelig, tofløyet fyllingsdør mot sydvest. Opprinnelig, tofløyet fyllingsdør med sprossedelte glassfelt i dørbladet mot sydøst. Flere opprinnelige, tofløyete staldører med lektepanel. Alle dørene er av tre og malt med linoljemaling. Mellom karmen og veggen er det brukt en fyllmasse av tjæret hamp som bunnfylling og med en kalkmørtel iblandet nauthår som fugemateriale.	Alle dørene vedlikeholdes med grønn linoljemaling, i tilsvarende farge og glansgrad som den eksisterende: NCS 7010-G70Y. Vedlikehold og restaurering av dørene skal følge antikvariske prinsipper og metoder som beskrevet i kapittel 10.

Tak, renner og nedløp	Taket er tekket med nyere glasert, enkeltkrum teglstein, og båndtekket langs takfot. Nyere renner og nedløp av malt og umalt stål eller sink. Snøfangere av stål. Tre piper over taket på den tidligere boligfløyen av bygningen. Pipene har beslag av stål.	Tak, renner og nedløp undersøkes årlig. Enkeltstein som er skadet, kan skiftes med tilsvarende nytt materiale, og arbeidet utføres på samme måte som tidligere. Utskifting av type taktekkning eller av større partier gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen. Renner og nedløp vedlikeholdes med tilsvarende maling som eksisterende.
Trapper, balkonger etc.	Trapp av granitt på fasade mot sydvest og sydøst. Trinn av granitt på fasade mot nordvest.	Det er viktig å sikre god avrenning og at trinnene ikke dekkes av mose, alger etc. Trinnene skal ikke saltes om vinteren.
Belysning	To nyere, malte armaturer med halvkuppel av frosted glass mot sydvest, tilsvarende over inngangen mot sydøst.	Belysningen er fastmontert og dermed omfattet av fredningen. Nyere belysning har lav verneverdi, men utskifting eller endring gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Annet	Lysgrav av naturstein ved kjellervindu mot sydvest. Fire lysgraver av støpt betong mot sydøst, med stålrister over. Kjellervinduene er skiftet ut med lameller av malt tre.	Rens lysgravene jevnlig for å sikre god lufting.

6 Katalog - eksteriør

Til venstre :

Øverst: Professor Hiortdahl sitter på trappen utenfor Professorboligen med en pipe i hånda, 1918.

Foto: MUV/UiO

Nederst: Teologistudenter utenfor døren til Professorboligen, 1937.

Foto: MUV/UiO

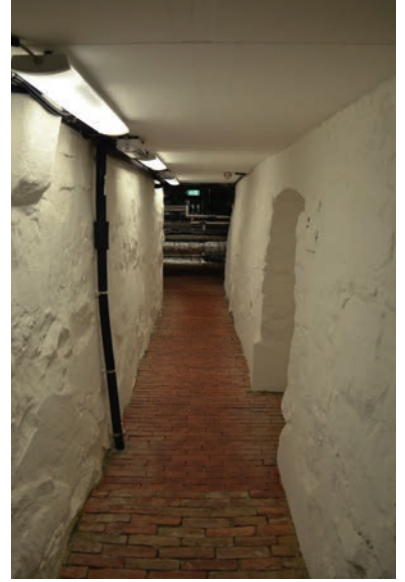

Til høyre – dagens situasjon:

- 1. Fasade mot sydøst*
- 2. Fasaden mot sydvest*
- 3. Inngangsparti mot sydvest*
- 4. Bygningen sett fra nord*
- 5. Inngang mot sydøst*
- 6. Bygningen sett fra vest*
- 7. Bygningen sett fra vest*

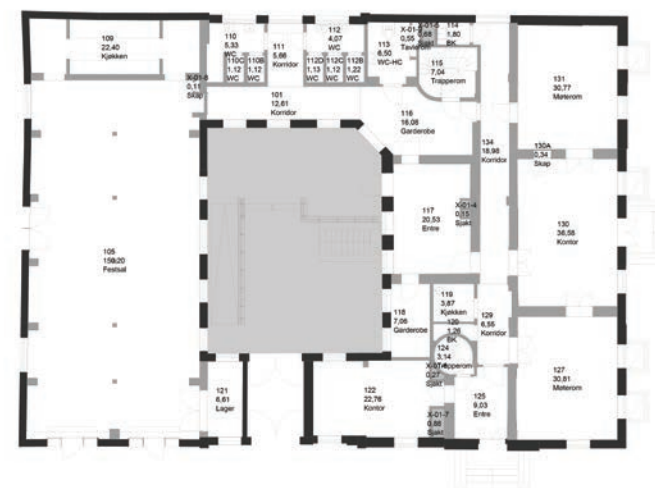

Interiør

Professorboligen ble ferdig restaurert i 2014. Bygningen har både opprinnelige og kopierte materialer, bygningsdeler og detaljer. Samlet er interiøret av høy kvalitet. Originale elementer som tregulv, kalkpussete teglvegger, piper og tak, belistning av tre og gips, dører, bjelker og panel har særlig høy verneverdi.

I kjelleren er det opprinnelige elementer som teglgulv, kalkpussete natursteinsvegger og døråpninger med særlig høy verneverdi. På loftet er det originale elementer som kalkpussete vegger og piper, bjelker og panel med særlig høy verdi.

Det er viktig at disse elementene bevares og vedlikeholdes med tilpassete produkter, samtidig som man viderefører og vedlikeholder de nyere elementene av høy kvalitet.

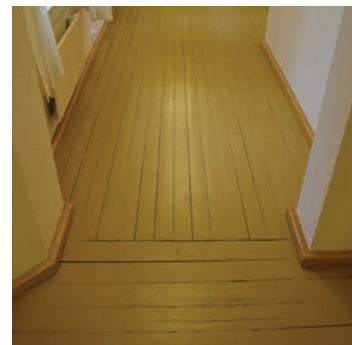

6 Katalog - interiør - 1. etasje

NAVN: Korridor og garderobe

FUNKSJON: KORRIDOR

ROM: 101 - 111 - 116

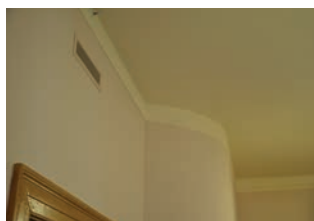
Opprinnelig gulv malt med Oxan gulvmaling og gulvlakk.

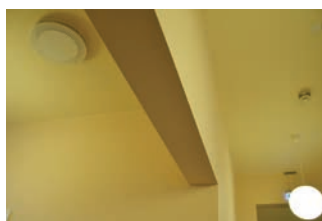
Fotlist av furu, malt med linoljemaling.

Den originale taklisten er trolig av trukket gips, kan være i kombinasjon med en profilert trelist som i de opprinnelige stuene.

Veggene er pusset og malt.

Himlingen er pusset og malt.

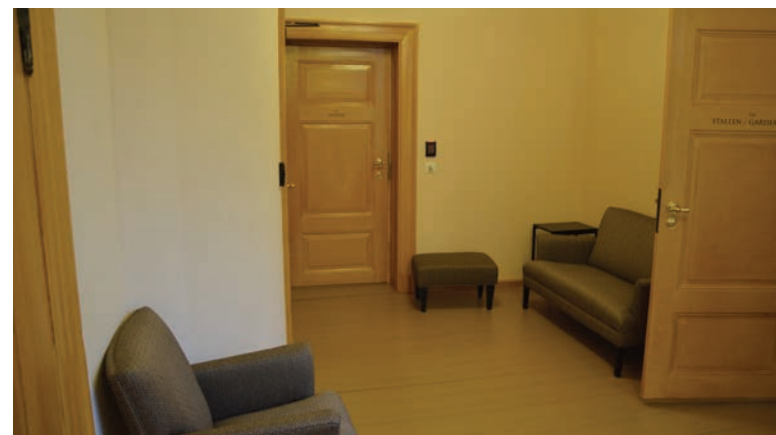
Nyere radiatorer under vinduene

Nyere gipsvegger til toalettene på høyre og venstre side

VERNEHENSYN

Rommet har flere originale elementer, samtidig som den opprinnelige planløsningen er blitt inndelt i flere mindre rom i nyere tid. Det er viktig at det eldre tregulvet, den profilerte taklisten, dører og gerikter med særlig høy verneverdi bevares.

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	TILTAK/VEDLIKEHOLD
Himling	Himlingen er trolig nyere og noe senket for innlegging av ventilasjon. Del av opprinnelig taklist er bevart i rom 116, trolig en kombinasjon av trukket gips og profilert list av furu, malt med linoljemaling.	Himling og taklist vedlikeholdes med maling med tilsvarende egenskaper, farge og glansgrad som eksisterende.
Vegger	Pussete murvegger malt med to strøk linoljeforsterket limfarge. Nyere, innvendige gipsvegger malt med akrylmaling.	Både murvegger og nyere vegger vedlikeholdes med maling med tilsvarende egenskaper, farge og glansgrad som eksisterende.
Dører	Opprinnelige fyllingsdører og profilerte gerikter av tre til rom 113, 134 og 117. Nyere fyllingsdør og gerikter av tre til 115 og 105. Alle fyllingsdører og gerikter er malt med linoljemaling/lasur. Nyere glatte laminatdører til rom 110 og 112, trolig malt med akrylmaling.	Opprinnelige fyllingsdører og gerikter har høy verdi og skal beholdes uendret. Både eldre og nyere kopidører vedlikeholdes med linoljemaling/lasur eller akrylmaling i tilsvarende farge og glansgrad som eksisterende.
Gulv	Opprinnelige gulvbord av tre, brede bord i 116, noe smalere i 111 og 101. Gulvet er malt med tre strøk Oxan gulvmaling og to strøk gulvlakk. Fotlist av furu, malt med alkydforsterket linoljemaling.	Gulvet kan være opprinnelig, og har høy verneverdi. Gulvet skal beholdes uendret og kun vedlikeholdes. På gulv og listverk skal det benyttes maling og lakk med tilsvarende egenskaper, farge og glansgrad som eksisterende.
Fast inventar	Nyere radiatorer	Nyere, fast inventar er omfattet av fredningen, men har lav verneverdi. Utskifting gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Belysning	Nyere pendelkupper av glass	Pendelbelysning regnes ikke som en del av det faste inventaret og er dermed ikke omfattet av fredningen. Utskifting gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.

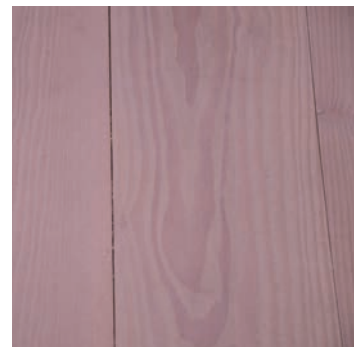

6 Katalog - interiør - 1. etasje

NAVN: Festsal

FUNKSJON: FESTSAL

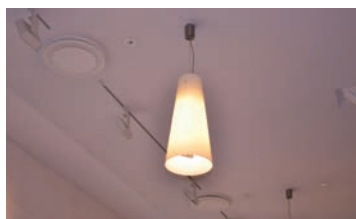
ROM: 105

Nyere gulv er av oljet gran.

Sokkelen over gulvet er kalkpusset.

Festsalen har nyere belysning.

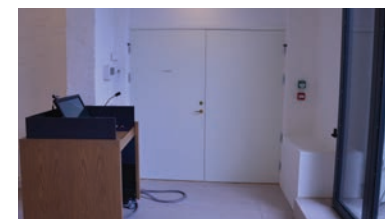
Maling og puss har flasset av teglveggen.

Himlingen er kledd med nyere plater.

De eldre stolpene er malt med nyere maling.

Ved siden av salen er det innredet et nyere lager. Nye glassdører foran portene til høyre.

VERNEHENSYN

Den opprinnelige stallen har et moderne preg, samtidig som hovedelementer som opprinnelige, kalkpussete teglvegger, porter og stolper er bevart. Ved et fremtidig vedlikehold er det viktig at overflaten på de opprinnelige teglveggene bevares, i tillegg til de andre originale elementene i rommet. Rommets eksisterende hovedstruktur skal også bevares.

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	TILTAK/VEDLIKEHOLD
Himling	Nyere nedforet, malt systemhimling	Vedlikeholdes med tilsvarende maling som eksisterende.
Bæresystem	Pilastre av tegl på langveggene. Stående og liggende malte bjelker, trolig opprinnelige, men malt med nyere maling.	Bjelkene vedlikeholdes med linoljemaling i tilsvarende farge og glansgrad som eksisterende. Pilastrene vedlikeholdes tilsvarende som slemmet teglvegg.
Vegger	Vegger av tegl, slemmet med 2-3 mm hydraulisk kalkmørtel og kalkmaling. Sokkel, ca. 40 cm høy, pusset med 5+10+5 mm kalkmørtel og kalkmaling. Nyere innvendige gipsvegger malt med akrylmaling.	Teglvegger vedlikeholdes med kalkmørtel og kalkmaling med tilsvarende egenskaper som eksisterende, i tilsvarende farge. Gipsvegger vedlikeholdes med tilsvarende akrylmaling som eksisterende.
Dører	Dørkarm mot korridor er dyp, vegg rundt er belagt med nyere, malte plater. Døren er nyere. Nye, glatte dører mot kjøkken. Nyere elementer er trolig malt med akrylmaling.	Dører og dørkarm vedlikeholdes med maling med tilsvarende egenskaper, farge og glansgrad som eksisterende.
Gulv	Gulvet er belagt med nyere, massive bord av oljet, europeisk Douglas-gran.	Vedlikeholdes med tilsvarende olje som eksisterende. Nyere gulvbelegg er omfattet av fredningen, men har lav verneverdi. Ved behov kan ødelagte enkeltbord erstattes med tilsvarende som eksisterende. Utskifting av gulvbelegget gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Fast inventar	Nyere radiatorer	Nyere, fast inventar er omfattet av fredningen, men har lav verneverdi. Utskifting gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Belysning	Nyere pendelarmaturer av glass fra himlingen, spotbelysning på skinner, trolig av aluminium.	Pendelarmaturen regnes ikke som en del av det faste inventaret og er dermed ikke omfattet av fredningen. Spotbelysningen er omfattet av fredningen. Utskifting av all belysning gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Tekniske anlegg	Annet nyere teknisk utstyr som lerret, prosjektor og høyttalere	Nyere teknisk utstyr som er festet i himling eller vegg, er omfattet av fredningen, men har ikke verneverdi. Utskifting som fører til inngrep i interiøret, gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.

6 Katalog - interiør - 1. etasje

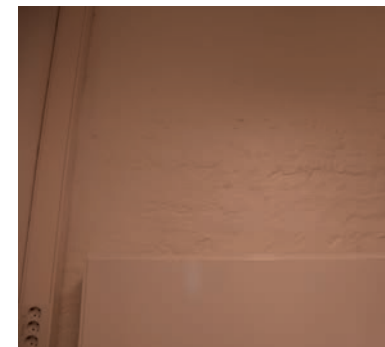
NAVN: Kjøkken

FUNKSJON: KJØKKEN

ROM: 109

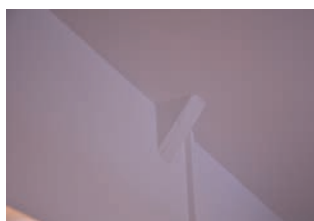
Gulvet er belagt med vinylbelegg.

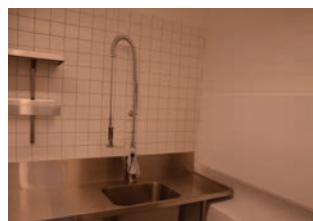
De opprinnelige teglveggene, pusset og malt.

Moderne kjøkkeninnredning

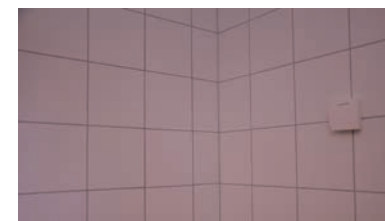
Nyere, malte plater i himlingen

Teglvegg til høyre, nye fliser til venstre

Svingdører ut til festsalen

Glaserte, keramiske fliser

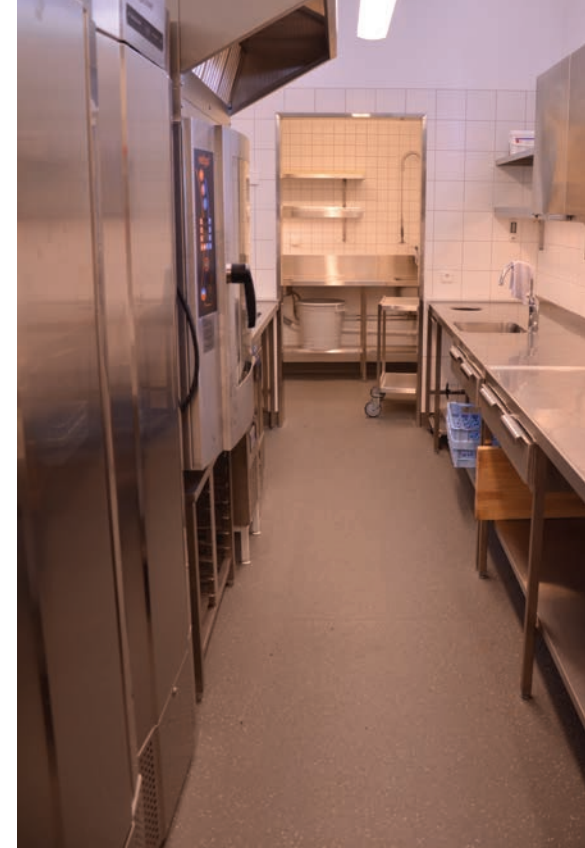
VERNEHENSYN

Rommet er preget av nye overflater og moderne kjøkkeninnredning. Det er viktig å bevare de slemmete teglveggene.

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	TILTAK/VEDLIKEHOLD
Himling	Himlingen er senket, kledd med nyere, malte plater. Nedsenket ytterligere ved dørene.	Vedlikeholdes med tilsvarende maling som eksisterende.
Vegger	Vegger av tegl, slemmet med 2-3 mm hydalisk kalkmørtel og kalkmaling. Sokkel, ca. 40 cm høy, pusset med 5+10+5 mm kalkmørtel og kalkmaling. Flislagt med keramiske fliser, nyere, innvendige gipsvegger malt med akrylmaling mot festsalen.	Vegger av slemmet og malt tegl har særlig høy verdi. Veggene vedlikeholdes med maling og puss med tilsvarende egenskaper og farge som eksisterende. Gipsvegger vedlikeholdes med akrylmaling tilsvarende eksisterende. Keramiske fliser kan skiftes ut etter behov, større endringer gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Dører	Nyere, glatte svingdører til festsalen, trolig malt med akrylmaling.	Vedlikeholdes med tilsvarende akrylmaling som eksisterende.
Gulv	Gulvet er belagt med nyere vinylbelegg, 2 mm. i farge nr. 17194.	Ved behov kan små områder skiftes ut med tilsvarende vinyl som eksisterende. Utskifting av gulvbelegget er søknadspliktig og gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Fast inventar	Nyere kjøkkeninnredning av børstet stål, og skap av malt glatt tre.	Nyere, fast inventar er omfattet av fredningen, men har lav verneverdi. Vedlikeholdes med tilsvarende maling som eksisterende. Utskifting gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Belysning	Nyere pendelarmatur	Pendelarmaturen regnes ikke som en del av det faste inventaret og er dermed ikke omfattet av fredningen. Utskifting av belysning gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.

6 Katalog - interiør - 1. etasje

NAVN: WC

FUNKSJON: WC

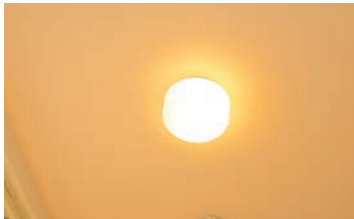
ROM: 110 - 112 - 113

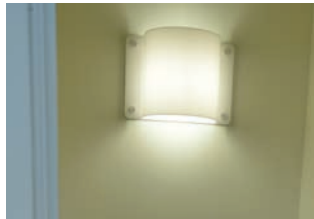
Keramiske fliser på gulvet

Overgang mellom gulv og vegg

Nyere plafond i himlingen

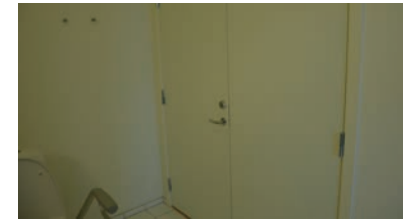
Nyere plafond på veggen

Nyere radiator

Detalj av eldre dør, hengsel og gerikt til HC-toalettet. Malt med linoljemaling.

Dører til tavlerom inne på HC-toalettet

VERNEHENSYN

Rommene er preget av nyere innredning og overflater. Det er viktig å bevare de kalkpussete veggene mot fasaden og den opprinnelige døren med gerikter til rom 113.

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	TILTAK/VEDLIKEHOLD
Himling	Nyere, platebelagt systemhimling i HC-WC. Platekledd himling i herre- og dametoiletet. Trolig malt med akrylmaling.	Himlingene vedlikeholdes med tilsvarende akrylmaling som eksisterende.
Vegger	Nyere, innvendige gipsvegger malt med akrylmaling. Veggene har nyere, keramiske fliser, øvre del av vegg mot fasade er av kalkpusset tegl og malt med to strøk linoljeforsterket limfarge.	Vegger av pusset og malt teglmur har særlig høy verneverdi. Begge veggene vedlikeholdes med tilsvarende maling som eksisterende. Gipsvegger vedlikeholdes med akrylmaling i tilsvarende farge og glansgrad som eksisterende.
Dører	Nyere, glatte dører og gerikter av malt tre til herre- og dametoiletet. Gerikter og dør til HC-WC er trolig opprinnelig og behandlet med en tynn linoljemaling/lasur. Opprinnelige hengsler, vrider og nøkkelskilt er nyere. HC-WC har dyp dørkarm belagt med nyere plate av malt tre, glatte gerikter i rommet av nyere, malt tre.	Malte dører, karmen og gerikter vedlikeholdes med tilsvarende maling. Eldre dør og gerikter vedlikeholdes med linoljemaling/lasur i tilsvarende farge og glansgrad som eksisterende.
Gulv	Gulvene er belagt med nyere uglaserte, keramiske fliser i alle rom.	Nyere gulvfliser har lav verneverdi, men er omfattet av fredningen. Enkeltfliser kan ved behov skiftes ut med tilsvarende som eksisterende, omlegging av gulvet gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Fast inventar	Nyere sanitærinneordning av porselen i alle rom; klosetter, servanter og pissoar	Nyere, fast inventar er omfattet av fredningen, men har lav verneverdi. Utskifting gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Belysning	Nyere plafonder av glass i himling og på vegg. Lysarmatur over speil	Belysningen er omfattet av fredningen, men har lav verneverdi. Utskifting gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.

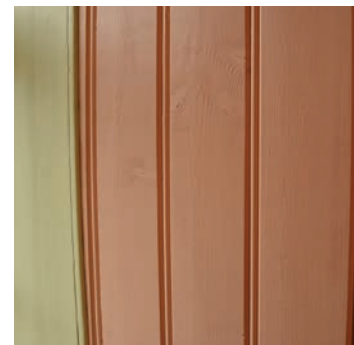

6 Katalog - interiør - 1. etasje

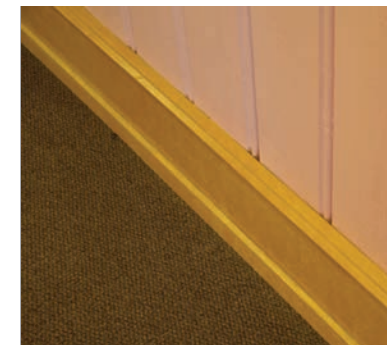
NAVN: Entré, korridor, bøttekott

FUNKSJON: ENTRÉ, KORRIDOR, BK

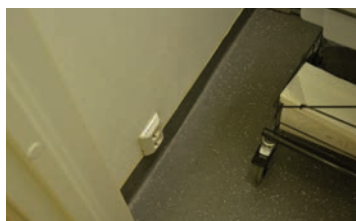
ROM: 114 - 125 - 129 - 134

Panelet er malt med linoljemaling.

Fotlist og vaskelist av furu

Gulvet i kottet har vinylbelegg.

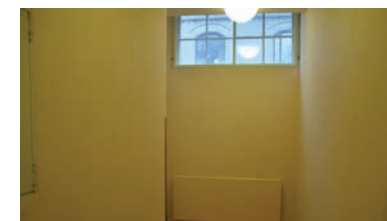
Referansefelt etter fargeundersøkelser på en av dørkarmene

Eldre gulv, kan være opprinnelig. Malt med Oxan gulvmaling.

Opprinnelig panel under vinduet

Opprinnelig vindu plassert høyt på veggen i enden av korridoren mot nord.

VERNEHENSYN

Entréen og korridoren har trolig i hovedsak bevart den opprinnelige utformingen, men inndelingen av mindre rom i tilknytning til korridoren kan ha endret noe på dette. Gulvet i korridoren er trolig opprinnelig, og under teppet i entréen kan det også ligge et tilsvarende tregulv. I entréen er det også opprinnelig panel på fasadeveggen. Den tofløyete døren mellom entréen og korridoren er trolig også original. Disse elementene har en særlig høy verneverdi. Det er viktig at de sammen med den opprinnelige planløsningen bevares.

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	TILTAK/VEDLIKEHOLD
Himling	Himlingen er trolig senket for innlegging av ventilasjon og kledd med malte plater. Nyere, smal taklist av malt tre.	Himlingen og taklisten vedlikeholdes med tilsvarende maling som eksisterende.
Vegger	Opprinnelig, stående perlestaffpanel på undersiden av vindu i entréen, nyere panel på de andre veggene. Pussete og malte vegger i korridoren, mot trapperom og i BK, malt med to strøk linoljeforsterket limfarge. Nyere gipsvegger malt med akrylmaling mot 119.	Opprinnelig panel har særlig høy verdi og skal beholdes uendret. Panelet og murveggene vedlikeholdes med linoljemaling med tilsvarende egenskaper, farge og glansgrad som eksisterende. Nyere vegger vedlikeholdes med tilsvarende akrylmaling som eksisterende.
Dører	Nyere, glatt dør til trapperom og bøttekott, enkle, glatte gerikter. Én- og tofløyete fyllingsdører av tre, og profilerte gerikter, malt med en tynn linoljemaling/lasur. Dør mot 122 er eldre, dør mot 129 er nyere.	Nyere, glatte dører og gerikter vedlikeholdes med tilsvarende maling som eksisterende. Fyllingsdørene og geriktene vedlikeholdes med tilsvarende, tynn linoljemaling/lasur.
Gulv	Opprinnelig, malt tregulv. Fotlist og vaskelist av furu, gulvet er malt med tre strøk Oxan gulvmaling og to strøk gulvlakk. Gulvet i entréen er belagt med et nyere teppe.	Gulvet har særlig høy verdi og skal beholdes uendret. Rengjøres med mildt grønnsåpevann, ikke moderne vaskemidler. Vedlikeholdes med Oxanmaling og gulvlakk i tilsvarende farge og glansgrad som eksisterende.
Fast inventar	Nyere, malt radiator	Vedlikeholdes med tilsvarende maling som eksisterende. Nyere, fastmontert inventar er omfattet av fredningen, men har lav verneverdi. Utskifting gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Belysning	Nyere plafonder av glass	Belysningen har lav verneverdi, men er omfattet av fredningen. Endring eller utskifting gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.

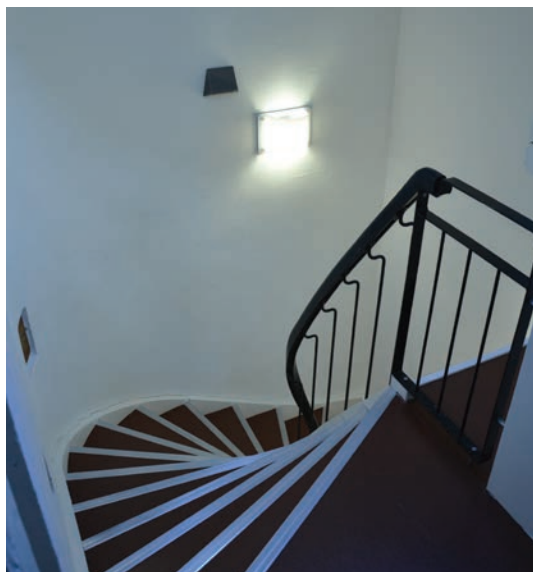

6 Katalog - interiør - 1. etasje

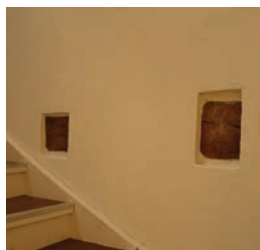
NAVN: Trapperom

FUNKSJON: TRAPPEROM

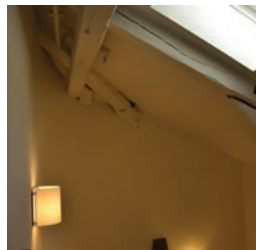
ROM: 115

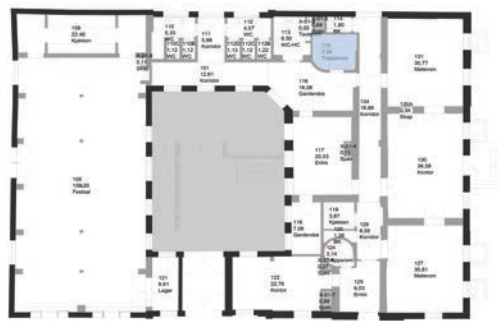
Trappen sett fra loftet og ned til 1. etasje. Trinn med linoleum

Veggene er kalkpusset. Bjelkene er opprinnelige.

Opprinnelige bjelker malt med nyere maling.

VERNEHENSYN

Trapperommet er trolig opprinnelig, men selve trappen er ny. Det er viktig å bevare de kalkpussete veggene og de opprinnelige bjelkene.

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	TILTAK/VEDLIKEHOLD
Himling	Malte, opprinnelige bjelker i taket, malte plater mellom. Velux takvindu i himlingen øverst i trapperommet.	Bjelkene har høy verneverdi og skal beholdes uendret. Malte, nyere overflater vedlikeholdes med tilsvarende maling som eksisterende, bjelkene vedlikeholdes med linoljemaling.
Vegger	Veggene har finpuss av kalkmørtel og er malt med to strøk linoljeforsterket limfarge. Rester av bjelker i veggen. Vegger mot kjellerdør og trapp er nyere og platekledd, trolig malt med akrylmaling. Ved trapp i kjeller er veggene malt med kalkmaling av kulekalk.	Pussete og malte murvegger har høy verdi. Pussete vegger vedlikeholdes med puss og linoljeforsterket limfarge i tilsvarende farge som eksisterende. Malte plater vedlikeholdes med akrylmaling i tilsvarende farge som eksisterende.
Dører	Nyere fyllingsdør og profilerte gerikter fra korridor, malt med linoljemaling. Nyere, glatt dør av malt tre til kjeller, nyere, glatte gerikter til begge dører innvendig.	Dør og gerikter mot korridor vedlikeholdes med tilsvarende linoljemaling/lasur som eksisterende. Nyere, glatt dør og gerikter til kjeller vedlikeholdes med tilsvarende maling som eksisterende.
Gulv	Gulv, trapp og repos er belagt med nyere linoleum, ensfarget 3,2 mm.	Nyere gulvbelegg er omfattet av fredningen. Små områder kan erstattes med tilsvarende som eksisterende ved behov, omlegging gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Fast inventar	Trappen er av tre, undersiden er malt. Rekkverk på trappen er av malt tre. Spiler av metall er malt. Trapp ned til kjeller er av stål, rekkverket er av stål.	Malte overflater vedlikeholdes med tilsvarende maling som eksisterende.
Belysning	Nyere belysning av glass på veggen	Denne belysningen er omfattet av fredningen, men har lav verneverdi. Utsifting gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.

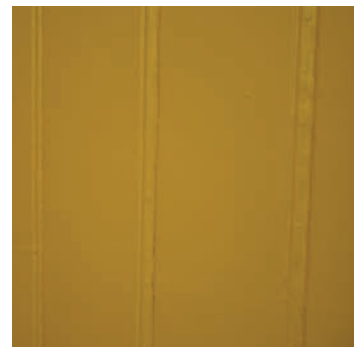

6 Katalog - interiør - 1. etasje

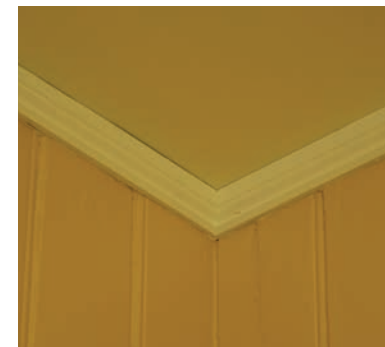
NAVN: Entré og garderobe

FUNKSJON: ENTRÉ, GARDEROBE

ROM: 117 - 118

Panelet kan være opprinnelig.

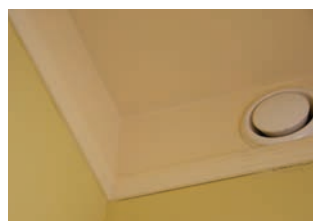
Profilert taklist av tre

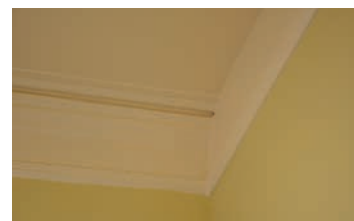
Eldre etasjeovn av støpejern

Gulvet er belagt med nyere linoleum.

Nyere ventilasjonsanlegg er lagt inn i himlingen.

Taklisten i garderoben er trolig opprinnelig.

Fotlist av furu malt med linoljemaling.

VERNEHENSYN

Entréen har trolig sin opprinnelige form, mens garderoben er innredet i nyere tid med nye gipsvegger. Det er flere eldre og trolig opprinnelige elementer i begge rommene. Gulvene er belagt med nyere linoleum, og himlingen er sannsynligvis senket i entréen, men dører, gerikter og panel er trolig originale og har høy verneverdi. Det er viktig at disse elementene bevares, i tillegg til at entréen beholder den opprinnelige hovedstrukturen.

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	TILTAK/VEDLIKEHOLD
Himling	Himlingen i entréen er trolig senket og belagt med nyere, malte plater, nyere profilert taklist av malt tre. I garderoben er det opprinnelige, bevarte taklister mot fasaden, trolig en kombinasjon av trukket gips og tre, malt med nyere linoljemaling.	Himling med nyere plater og taklister vedlikeholdes med maling med tilsvarende egenskaper, farge og glansgrad som eksisterende. Opprinnelig taklist av gips og tre vedlikeholdes med linoljemaling.
Vegger	Rom 117 har opprinnelig, stående perlestaffpanel, tilsvarende som i entréen (125), malt med to strøk alkydforsterket linoljemaling. Pusset og malt mur ved ovn. Nyere, innvendige gipsvegger malt med akrylmaling i rom 118.	Det opprinnelige panelet har høy verneverdi og skal beholdes uendret. Panelet i entréen vedlikeholdes med alkydforsterket linoljemaling i tilsvarende farge og glansgrad som eksisterende. Gipsvegger vedlikeholdes med akrylmaling i tilsvarende farge som eksisterende.
Dører	Opprinnelig fyllingsdør og gerikter mot rom 118, malt med en linoljemaling/lasur.	Vedlikeholdes med en linoljemaling/lasur i tilsvarende farge og glansgrad som eksisterende.
Gulv	Gulvet er belagt med nyere linoleum, ensfarget 3,2 mm. på eksisterende bordgulv. Fotlist av furu, malt med alkydforsterket linoljemaling.	Gulvbelegget er omfattet av fredningen, men har lav verneverdi, endring eller utskifting gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen. Fotlisten vedlikeholdes med linoljemaling i tilsvarende farge og glansgrad.
Fast inventar	Nyere, malte radiatorer. Eldre etasjeovn av støpejern. Nyere garderobestativ i 118	Radiatorer vedlikeholdes med tilsvarende maling som eksisterende. Etasjeovnen har høy verdi og skal bevares uendret. Nyere, fast inventar er omfattet av fredningen, men har lav verneverdi. Endring eller utskifting gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Belysning	Nyere plafond og kuppel av glass	Pendelarmatur er ikke omfattet av fredningen, men fastmonterte plafonder er omfattet av fredningen. Montering av ny eller supplerende belysning gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.

NAVN: **Kjøkken**

FUNKSJON: KJØKKEN

ROM: 119

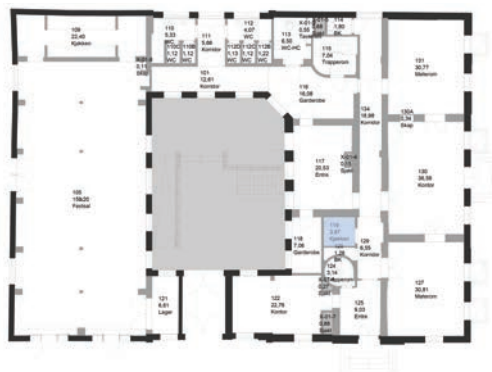
Moderne kjøkkeninnredning

Gulvet har nyere vinylbelegg.

Eldre dør til kjøkkenet, nyere innredning

VERNEHENSYN

Rommet er preget av nyere overflater og innredning, og det er oppført nyere gipsvegger. Det er viktig at den opprinnelige teglveggen mot entréen bevares, i tillegg til den originale fyllingsdøren og geriktene.

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	TILTAK/VEDLIKEHOLD
Himling	Nyere, senket himling kledd med plater, trolig malt med akrylmaling.	Vedlikeholdes med akrylmaling i tilsvarende farge som eksisterende.
Vegger	Nyere gipsplater, trolig malt med akrylmaling. Teglveggen er pusset og malt med linoljemaling. Nyere fliser over kjøkkenbenken	Teglveggen vedlikeholdes med linoljemaling med tilsvarende egenskaper og farge som eksisterende. Nyere gipsplater vedlikeholdes med akrylmaling i tilsvarende farge som eksisterende. Nyere fliser har lav verneverdi og kan skiftes ut i samråd med Eiendomsavdelingen.
Dører	Opprinnelig fyllingsdør av tre, malt med linoljemaling/lasur.	Vedlikeholdes med linoljemaling/lasur i tilsvarende farge og glansgrad som eksisterende.
Gulv	Gulvet er belagt med nyere vinyl. Fotlist av furu, malt med linoljemaling.	Gulvbelegget er omfattet av fredningen, men har lav verneverdi, endring eller utskifting gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen. Fotlisten vedlikeholdes med en linoljemaling i tilsvarende farge og glansgrad som eksisterende.
Fast inventar	Nyere kjøkkeninnredning av malt tre	Nyere, fast inventar er omfattet av fredningen, men har lav verneverdi. Endring eller utskifting gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen. Vedlikeholdes med maling tilsvarende eksisterende.
Belysning	Nyere plafond av glass, ny lysarmatur over benk	Belysningen er omfattet av fredningen, men har lavere verneverdi, endring eller utskifting er søknadspliktig og gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.

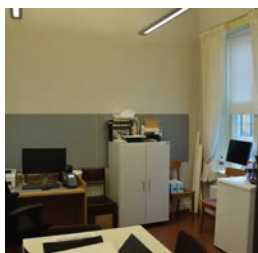
NAVN: **Kontor**

FUNKSJON: KONTOR

ROM: 122

Opprinnelig dør til entréen

Vindu mot gårdsrommet til høyre

Himlingen er pusset og malt.

VERNEHENSYN

Rommet er preget av ny innredning og nye overflater, og rommets form har blitt endret i nyere tid på grunn av tekniske anlegg og oppføring av nye innvendige vegger. Det er viktig å ta hensyn til rommets opprinnelige hovedstruktur og detaljer som dør, himling og belistning.

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	TILTAK/VEDLIKEHOLD
Himling	Himlingen er pusset, og malt med en nyere linoljemaling. Malt drager på tvers av himlingen.	Vær oppmerksom på pussens overflate og struktur. Bruk samme metode og materiale som eksisterende utførelse. Vedlikeholdes med linoljemaling i tilsvarende farge og glansgrad som eksisterende.
Vegger	Nyere, innvendige gipsvegger med akrylmaling. Veggene er utforet mot entré for ventilasjonssjakt.	Vedlikeholdes med akrylmaling i tilsvarende farge som eksisterende.
Dører	Opprinnelig fyllingsdør og gerikter. Vrider og nøkkelspeil er nyere, alder på hengsler er usikker, kan være kopier.	Vedlikeholdes med en linoljemaling/lasur i tilsvarende farge og glansgrad som eksisterende.
Gulv	Gulvet er belagt med nyere linoleum, ensfarget 3,2 mm på eksisterende bordgulv. Fotlist av furu, malt med alkyldorsterket linoljemaling.	Gulvbelegget er omfattet av fredningen, men har lav verneverdi. Endring eller utskifting gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen. Fotlisten vedlikeholdes med en linoljemaling i tilsvarende farge og glansgrad som eksisterende.
Fast inventar	Nyere, malt radiator. Nyere skapinnredning av malt tre	Radiator og skap vedlikeholdes med tilsvarende maling som eksisterende. Nyere, fast inventar er omfattet av fredningen, men har lav verneverdi. Endring eller utskifting gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Belysning	Rektangulær pendelarmatur	Pendelarmaturen er ikke omfattet av fredningen. Montering av ny eller supplerende belysning gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.

6 Katalog - interiør - 1. etasje

NAVN: Lager

FUNKSJON: TEKNISK ROM/LAGER

ROM: 121

Opprinnelig vindu plassert høyt på veggen.

Gulvet er belagt med linoleum.

Åpen luke i himlingen

VERNEHENSYN

Rommet er preget av nye overflater og innredning, men formen på rommet er trolig opprinnelig. Det er viktig å bevare de opprinnelige teglveggene med kalkpusset overflate.

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	TILTAK/VEDLIKEHOLD
Himling	Himlingen er nedforet over døren mot festsalen og kledd med nyere plater, trolig malt med akrylmaling.	Vedlikeholdes med akrylmaling i tilsvarende farge som eksisterende.
Vegger	Vegger av kalkpusset tegl, malt med nyere kalkmaling.	Vedlikeholdes med kalkmaling med tilsvarende egenskaper og farge som eksisterende.
Dører	Nyere, tofløyet glatt malt dør av finér. Glatte gerikter. Trolig malt med akrylmaling.	Vedlikeholdes med akrylmaling i tilsvarende farge som eksisterende.
Gulv	Gulvet er belagt med nyere linoleum, ensfarget 3,2 mm. Smal, nyere fotlist av malt tre	Gulvbelegget er omfattet av fredningen, men har lav verneverdi. Endring eller utskifting gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen. Fotlisten vedlikeholdes med tilsvarende maling som eksisterende.
Fast inventar	Teknisk skap. Radiator	Nyere, fast inventar er omfattet av fredningen, men har lav verneverdi. Endring eller utskifting gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Belysning	Nyere pendelarmatur	Pendelarmatur er ikke omfattet av fredningen. Montering av ny eller supplerende belysning gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.

NAVN: **Trapperom**

FUNKSJON: TRAPPEROM

ROM: 124

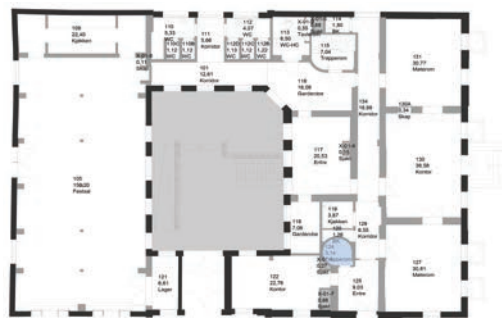
Trinnene er belagt med linoleum. Gulvet er av malt tre.

Synlige, opprinnelige bjelker

Opprinnelige bjelker på loftet over trapperommet

VERNEHENSYN

Trapperommet er trolig opprinnelig, men selve trappen er ny. Det er viktig å bevare de kalkpussete veggene og de opprinnelige bjelkene.

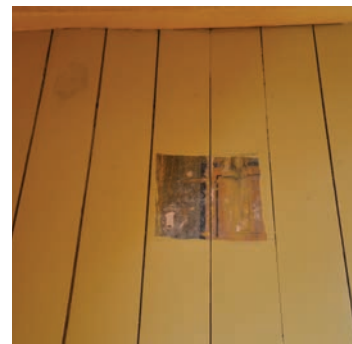
BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	TILTAK/VEDLIKEHOLD
Himling	Himlingen er kledd med nyere gipsplater, trolig malt med akrylmaling. Umalte, opprinnelige bjelker under himlingen.	De opprinnelige bjelkene har høy verneverdi og beholdes uendret. Gipsplatene vedlikeholdes med akrylmaling i tilsvarende farge og glansgrad som eksisterende.
Vegger	Vegger av kalkpusset tegl, malt med to strøk linoljeforsterket limfarge. Synlige deler av opprinnelige bjelker i veggene.	Murveggene vedlikeholdes med kalkmaling i tilsvarende farge og glansgrad som eksisterende. Bjelkene har høy verneverdi og beholdes uendret.
Dører	Nyere, glatt dør og gerikter, trolig malt med akrylmaling.	Vedlikeholdes med akrylmaling i tilsvarende farge som eksisterende.
Gulv	Gulv av trebord, trolig malt med Oxan gulvmaling og gulvlakk. Fotlist av vinyl	Gulvet vedlikeholdes med maling med tilsvarende egenskaper og farge som eksisterende. Fotlisten har lav verneverdi. Endring eller utskifting gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Fast inventar	Nyere trapp av stål. Ensfarget 3,2 mm vinyl på trappetrinnene og repos. Håndlist av plastbelagt stål. Spilerekkverk av malt stål.	Nyere, fast inventar er omfattet av fredningen, men har lav verneverdi. Endring eller utskifting gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen. Malte spiler vedlikeholdes med tilsvarende maling som eksisterende.
Belysning	Nyere plafonder av glass på veggen og i tak	Belysningen er omfattet av fredningen. Montering av ny eller supplerende belysning gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.

6 Katalog - interiør - 1. etasje

NAVN: **Stuen (?)**

FUNKSJON: MØTEROM

ROM: 127

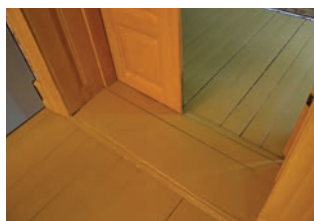
Referansefelt fargeundersøkelse på gulvet

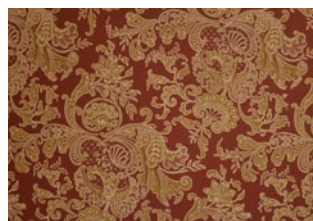
Takrosett av stukk eller gips med lavt relieff

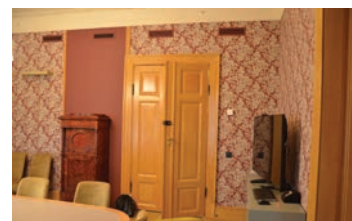
Undersiden av vinduskarmen, profilert og malt med linoljemaling.

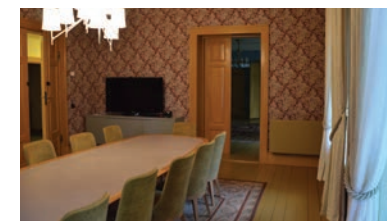
Opprinnelige gulv og terskel mellom to av stuen er malt.

Utsnitt av papirtapet i stuen

Tofløyet dør ut til korridoren

Tofløyet dør mot rom 130

VERNEHENSYN

Stuen har fått tilbake den opprinnelige hovedformen etter at rommet ble restaurert i 2014. Det er flere eldre og trolig opprinnelige elementer som er bevart, og stuen fremstår med et interiør av høy kvalitet som er tilpasset bygningens opprinnelse. Materialer og detaljer som tregulvet, dører, taklist og vindus- og dørgerikter har særlig høy verdi. Det er særlig viktig at dette bevares, i tillegg til rommets opprinnelige form.

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	TILTAK/VEDLIKEHOLD
Himling	Himling er pusset og malt med linoljemaling. Rosett i midten av himlingen, sannsynligvis av stukk eller gips, trolig malt med limfarge. Profilert taklist, som en kombinasjon av trukket gips og taklist av gran som nederste profil. Malt med linoljemaling.	Vær oppmerksom på pussens overflate og struktur. Bruk samme metode og materiale som eksisterende utførelse. Mindre skader på rosett og lister som sprekker kan repareres direkte ved innfylling og modellering med bygningsgips. Mal all innvendig gips og stukk med limfarge. Se vedlikeholdsråd for pussete overflater i kapittel 10.
Vegger	Nyere papirtapet på to underliggende lag med maskinpapir og strukket jutestrie festet på rupanel. Et mindre felt er pusset og malt med fire strøk linoljeforsterket limfarge. Belistning mellom tapet og malt felt av furu, malt med linoljemaling.	Pusset felt vedlikeholdes med puss med tilsvarende egenskaper som eksisterende og med linoljeforsterket limfarge i tilsvarende farge og glansgrad. Belistning vedlikeholdes med linoljemaling i tilsvarende farge som eksisterende.
Dører	Opprinnelig fyllingsdør av tre og profilerte gerikter, treverket er malt med linoljemaling/lasur.	Dørene, inkludert karmen og gerikter vedlikeholdes med en tilsvarende linoljemaling/lasur som eksisterende, med tilsvarende farge og glansgrad.
Gulv	Opprinnelig gulv med gulvbord av tre, trolig malt med Oxan gulvmaling og gulvlakk. Nyere fotlist og vaskelist av furu, malt med alkydforsterket linoljemaling. Referansefelt etter fargeundersøkelser.	Gulvet har særlig høy verdi og skal beholdes uendret. Rengjøres med mildt grønnsåpevann, ikke moderne vaskemidler. Gulvet og fotlisten vedlikeholdes med maling med tilsvarende egenskaper, farge og glansgrad som eksisterende.
Fast inventar	Nyere, malt radiator	Vedlikeholdes med tilsvarende maling som eksisterende. Nyere, fastmontert inventar er omfattet av fredningen, men har lav verneverdi. Utskifting gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Belysning	Nyere lysekrone festet midt i rosetten i himlingen.	Belysningen er omfattet av fredningen, endring eller utskifting gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.

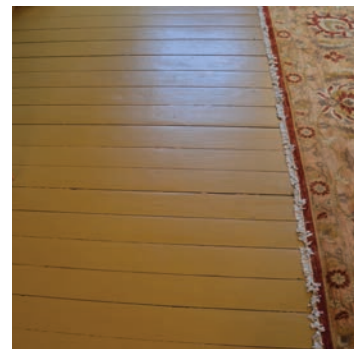

6 Katalog - interiør - 1. etasje

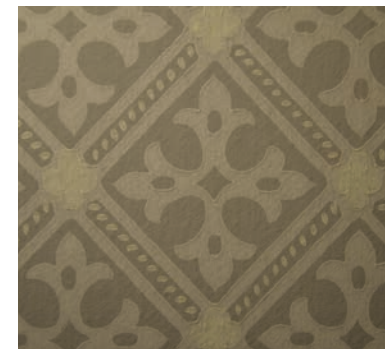
NAVN: **Møterom**

FUNKSJON: MØTEROM

ROM: 130

Trolig opprinnelig tregulv

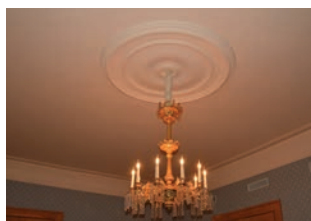
Utsnitt av nyere papirtapet

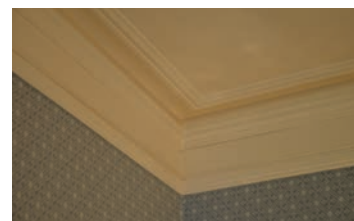
Nyere fotlist og vaskelist av furu, malt med linoljemaling.

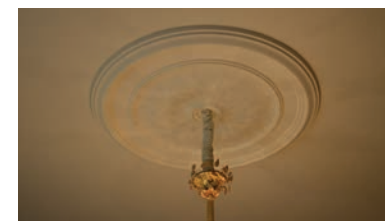
Referansefelt etter fargeundersøkelse av gulvet.

Himlingen er pusset.

Profilert taklist, kombinasjon av trukket gips og taklist av gran som nederste profil

Takrosett av stukk eller gips med lavt relieff

VERNEHENSYN

Stuen har fått tilbake den opprinnelige formen etter restaureringen i 2014. Flere eldre og opprinnelige elementer er bevart, og rommet fremstår med et interiør av høy kvalitet som er tilpasset bygningens opprinnelse. Materialer og detaljer som gulv, dører, taklist, vindus- og dørgerikter har særlig høy verdi. Det er viktig at disse elementene bevares, i tillegg til rommets opprinnelige hovedstruktur.

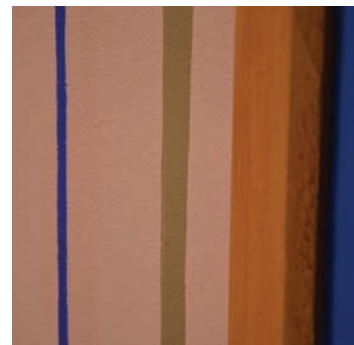

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	TILTAK/VEDLIKEHOLD
Himling	Himling er pusset og malt. Rosett i midten av himlingen, trolig av malt gips. Profilert taklist, med en kombinasjon av trukket gips og taklist av gran som nederste profil. Malt med linoljemaling.	Vær oppmerksom på pussens overflate og struktur. Bruk samme metode og materiale som eksisterende utførelse. Mindre skader på rosett og lister som sprekker eller brudd kan repareres direkte ved innfylling og modellering med bygningsgips. Mal all innvendig gips og stukk med limfarge. Se vedlikeholdsråd for pussete overflater i kapittel 10.
Vegger	Nyere papirtapet på to underliggende lag med maskinpapir og strukket jutestrie, festet på rupanel. Et blindfelt er pusset og malt med fire strøk linoljeforsterket limfarge. Belistning rundt feltet av linoljemalt furu.	Pusset felt vedlikeholdes med puss med tilsvarende egenskaper som eksisterende og med linoljeforsterket limfarge i tilsvarende farge og glansgrad. Belistning vedlikeholdes med linoljemaling i tilsvarende farge som eksisterende.
Dører	Opprinnelig fyllingsdør av tre og profilerte gerikter, også til et innebygd skap i veggen. Treverket er malt med en tynn linoljemaling eller lasur. Alder på hengsler, vrider og nøkkelspeil er usikker, trolig nyere. Dobbel, tofløyet verandadør med srossedelte glassfelt, trolig malt med nyere maling. Den innerste døren, inkl. gerikter, vrider og hengsler er trolig nyere.	Dørene, inkludert karmen og gerikter vedlikeholdes med en tilsvarende linoljemaling/lasur som eksisterende, med tilsvarende farge og glansgrad.
Gulv	Opprinnelig tregulv, trolig malt med Oxan gulvmaling og gulvlakk. Fotlist og vaskelist av furu, malt med alkydforsterket linoljemaling. Eldre terskel mot 131 er belagt med linoleum og metallbeslag.	Gulvet har særlig høy verneverdi og skal beholdes uendret. Rengjøres med mildt grønnsåpevann, ikke moderne vaskemidler. Vedlikeholdes med gulvmaling i tilsvarende farge og glansgrad som eksisterende. Fotlist vedlikeholdes med linoljemaling med tilsvarende egenskaper og farge som eksisterende.
Fast inventar	Nyere, malt radiator	Vedlikeholdes med tilsvarende maling som eksisterende. Nyere, fastmontert inventar er omfattet av fredningen, men har lav verneverdi. Utskifting gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Belysning	Eldre lysekroner festet under rosetten i himlingen. Nyere, forgylte veggglamper	Belysningen er omfattet av fredningen. Endring eller utskifting gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.

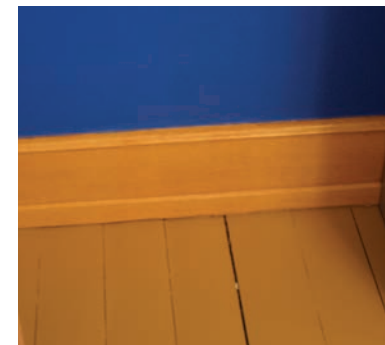

6 Katalog - interiør - 1. etasje

NAVN: Møterom
FUNKSJON: MØTEROM
ROM: 131

Pusset vegg, furubelistning og blå tapet

Fotlist og vaskelist av furu

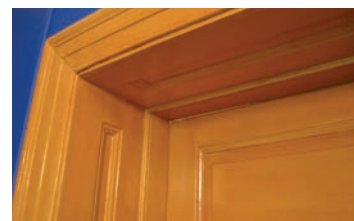
Terskel mellom stuene med mønstret linoleum

Profilert taklist, en kombinasjon av trukket gips og taklist av gran som nederste profil.

Eldre hengsler og gerikter rundt døren

Dørkarmen er malt med linoljemaling.

Detalj av beslag på terskel ut til korridoren

VERNEHENSYN

Den opprinnelige stuen har fått tilbake sin opphavlige form etter restaureringen i 2014. I tillegg er det flere eldre og trolig opprinnelige elementer som er bevart. Rommet fremstår med et interiør av høy kvalitet som er tilpasset bygningens opprinnelse. Materialer og detaljer som tregulvet, dører, taklist og vindus- og dørgerikter har særskilt høy verdi. Det er særlig viktig at dette bevares, i tillegg til rommets opprinnelige form.

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	TILTAK/VEDLIKEHOLD
Himling	Himling er pusset og malt med linoljemaling. Rosett i midten av himlingen, trolig av gips malt med linoljeforsterket limfarge. Profilert taklist, en kombinasjon av trukket gips og en taklist av gran som nederste profil. Malt med nyere linoljemaling.	Vær oppmerksom på pussens overflate og struktur. Bruk samme metode og materiale som eksisterende utførelse. Mindre skader på rosett og lister som sprekker eller brudd kan repareres direkte ved innfylling og modellering med bygningsgips. Mal all innvendig gips og stukk med limfarge. Se vedlikeholdsråd for innvendig puss i kapittel 10. Taklist av gran vedlikeholdes med linoljemaling i tilsvarende farge og glansgrad som eksisterende.
Vegger	Nyere papirtapet på to underliggende lag med maskinpapir og strukket jutestrie festet på rupanel. Pusset murvegg malt med fire strøk linoljeforsterket limfarge. Belistning mellom malt vegg og tapet av linoljemalt furu.	Pusset vegg vedlikeholdes med linoljeforsterket limfarge. Belistning vedlikeholdes med linoljemaling i tilsvarende farge og glansgrad som eksisterende.
Dører	Opprinnelig fyllingsdør av tre, dyp karm og profilerte gerikter. Treverket er malt med en tynn linoljemaling eller lasur. Alder på hengsler, vrider og nøkkelspeil er usikker, trolig nyere.	Døren, karmen og gerikter vedlikeholdes med en tilsvarende linoljemaling/lasur som eksisterende, med tilsvarende farge og glansgrad.
Gulv	Gulvet er malte, opprinnelige gulvbord av tre. Fotlist og vaskelist av furu, malt med alkydforsterket linoljemaling.	Gulvet har særlig høy verdi og skal beholdes uendret. Rengjøres med mildt grønnsåpevann, ikke med moderne vaskemidler. Vedlikeholdes med linoljemaling i tilsvarende farge og glansgrad som eksisterende.
Fast inventar	Nyere, malt radiator	Vedlikeholdes med tilsvarende maling som eksisterende. Nyere, fastmontert inventar er omfattet av fredningen, men har lav verneverdi. Utskifting gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Belysning	Nyere lysekrone festet under rosetten.	Belysningen er omfattet av fredningen, men har lav verneverdi. Utskifting gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.

6 Katalog - interiør - kjeller

NAVN: Lager

FUNKSJON: LAGER

ROM: K010 - K011

Rom 010 med nyere teknisk anlegg og belysning

Gulv belagt med teglstein, vegger av malt naturstein.

Natursteinsvegger med nyere teknisk anlegg

VERNEHENSYN

Rommene er preget av nyere overflater og tekniske installasjoner. Teglgulvet, natursteinsmurene og de buete døråpningene har høy verneverdi, og det er viktig at dette bevares.

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	TILTAK/VEDLIKEHOLD
Himling	Himlingen er pusset og malt.	Vedlikeholdes med tilsvarende maling som eksisterende.
Vegger	Mur av naturstein, med kalkmaling av kulekalk.	Vedlikeholdes med kalkmaling med tilsvarende egenskaper som eksisterende.
Gulv	Gulvet er belagt med teglstein, satt med løper-siden opp, med knasfuger.	Enkeltstein kan skiftes ut med tilsvarende ved behov. Endring eller omlegging av gulvet gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Fast inventar	Nyere radiatorer	Nyere, fast inventar er omfattet av fredningen, men har lav verneverdi. Endring eller utskifting gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Belysning	Nyere, rektangulære armaturer	Nyere, fastmontert belysning er omfattet av fredningen, men har lav verneverdi. Endring eller utskifting gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Tekniske anlegg	Nyere, tekniske anlegg til blant annet ventilasjon	Nyere fastmontert, teknisk anlegg er omfattet av fredningen, men har lav verneverdi. Endring eller utskifting gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.

NAVN: **Lager**

FUNKSJON: LAGER

ROM: K013 - K014

Rom 013, bakover ligger rom 014 og 015.

Rom 014 brukes til lager.

Eldre vindusåpning er murt igjen.

VERNEHENSYN

Rommene fremstår som godt bevart med opprinnelig hovedform og natursteinsmur, men rommene er preget av nyere, tekniske anlegg og overflater. Teglgulvet, natursteinsmurene og de buete døråpningene har høy verdi, og det er viktig at disse bevares.

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	TILTAK/VEDLIKEHOLD
Himling	Himlingen er pusset og malt.	Vedlikeholdes med tilsvarende maling som eksisterende.
Vegger	Mur av naturstein, med kalkmaling av kulekalk.	Vedlikeholdes med kalkmaling med tilsvarende egenskaper som eksisterende.
Gulv	Gulvet er belagt med teglstein, satt med løper-siden opp, med knasfuger.	Enkeltstein kan skiftes ut med tilsvarende ved behov. Endring eller omlegging av gulvet gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Fast inventar	Nyere radiatorer	Nyere, fast inventar er omfattet av fredningen, men har lav verneverdi. Endring eller utskifting gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Belysning	Nyere, rektangulære armaturer	Nyere, fastmontert belysning er omfattet av fredningen, men har lav verneverdi. Endring eller utskifting gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Tekniske anlegg	Nyere tekniske anlegg til blant annet ventila-sjon	Nyere fastmontert, teknisk anlegg er omfattet av fredningen, men har lav verneverdi. Endring eller utskifting gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.

6 Katalog - interiør - kjeller

NAVN: Gang

FUNKSJON: KORRIDOR

ROM: K012 - K015 - K019

Gulvet er belagt med teglstein satt i sand eller leire.

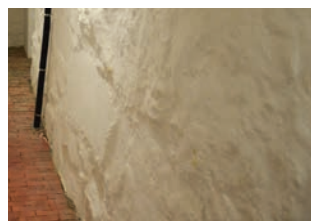
Opprinnelig sotluke i veggen

Nyere trapp opp til 1. et. til venstre

Gjenmurt døråpning i korridor 019

Veggene av naturstein er kalket og malt med kalkmaling.

Himling med malt betong og nyere lysarmatur

Nyere dør til rom 021

VERNEHENSYN

Korridoren fremstår som godt bevart med opprinnelig hovedform og natursteinsmur, men er preget av nyere tekniske anlegg og overflater. Teglulvet, natursteinsmurene og de buete døråpningene har høy verdi, og det er viktig at disse bevares.

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	TILTAK/VEDLIKEHOLD
Himling	Himlingen er pusset og malt.	Vedlikeholdes med tilsvarende maling som eksisterende.
Vegger	Mur av naturstein, med kalkmaling av kulekalk.	Vedlikeholdes med kalkmaling med tilsvarende egenskaper som eksisterende.
Gulv	Gulvet er belagt med teglstein, satt i sand eller leire med løpersiden opp.	Enkeltstein kan skiftes ut med tilsvarende ved behov. Endring eller omlegging av gulvet gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Fast inventar	Nyere radiatorer	Nyere, fast inventar er omfattet av fredningen, men har lav verneverdi. Endring eller utskifting gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Belysning	Nyere, rektangulære armaturer	Nyere, fastmontert belysning er omfattet av fredningen, men har lav verneverdi. Endring eller utskifting gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Tekniske anlegg	Nyere tekniske anlegg til blant annet ventilasjon	Nyere fastmontert, teknisk anlegg er omfattet av fredningen, men har lav verneverdi. Endring eller utskifting gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.

6 Katalog - interiør - kjeller

NAVN: Lager

FUNKSJON: LAGER

ROM: K016 - K017 - K018

Gulv belagt med tegl og malt betong.

Nyere radiator

Kalkete natursteinsvegger

Nyere, teknisk anlegg

Nyere, teknisk anlegg

Vindusåpningene er igjenmurt, veggen er trolig forsterket med ny betong.

Himling av betong med nye tekniske føringer

VERNEHENSYN

Rommene er preget av nyere overflater og tekniske installasjoner. Teglgulvet, de buete døråpningene og natursteinsmurene har høy verneverdi, og det er viktig at disse bevarer.

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	TILTAK/VEDLIKEHOLD
Himling	Himlingen er pusset og malt.	Vedlikeholdes med tilsvarende maling som eksisterende.
Vegger	Mur av naturstein, med kalkmaling av kulekalk.	Vedlikeholdes med tilsvarende kalkmaling som eksisterende.
Gulv	Gulvet er delvis belagt med teglstein, satt i sand eller leire med løpersiden opp. Resten er støpt betong, malt.	Enkeltstein kan skiftes ut med tilsvarende ved behov. Endring eller omlegging av gulvet gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen. Betonggulvet vedlikeholdes med tilsvarende maling som eksisterende.
Fast inventar	Nyere radiatorer	Nyere, fast inventar er omfattet av fredningen, men har lav verneverdi. Endring eller utskifting gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Belysning	Nyere, rektangulære armaturer	Nyere, fastmontert belysning er omfattet av fredningen, men har lav verneverdi. Endring eller utskifting gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Tekniske anlegg	Nyere tekniske anlegg til blant annet ventilasjon	Nyere fastmontert, teknisk anlegg er omfattet av fredningen, men har lav verneverdi. Endring eller utskifting gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.

6 Katalog - interiør - kjeller

NAVN: Tekniske rom

FUNKSJON: TEKNISKE ROM

ROM: K020 - K021 - K022

Malt betonggulv i de tekniske rommene

Kalkete natursteinsvegger

Eldre sotluke i vegg

Nyere radiator

Nyere teknisk anlegg

Rommene er fylt med diverse tekniske installasjoner.

Nyere lysarmatur i himlingen, sammen med diverse rørføringer

VERNEHENSYN

Rommene er preget av nyere overflater og tekniske installasjoner. De opprinnelige veggene av naturstein har høy verneverdi, og det er viktig at disse bevares.

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	TILTAK/VEDLIKEHOLD
Himling	Himlingen er pusset og malt.	Vedlikeholdes med tilsvarende maling som eksisterende.
Vegger	Mur av naturstein, med kalkmaling av kulekalk	Vedlikeholdes med kalkmaling med tilsvarende egenskaper som eksisterende.
Gulv	Støpt betonggulv, malt	Vedlikeholdes med tilsvarende maling som eksisterende.
Fast inventar	Nyere radiatorer	Nyere, fast inventar er omfattet av fredningen, men har lav verneverdi. Endring eller utskifting gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Belysning	Nyere, rektangulære armaturer	Nyere, fastmontert belysning er omfattet av fredningen, men har lav verneverdi. Endring eller utskifting gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Tekniske anlegg	Nyere tekniske anlegg til blant annet ventilasjon	Nyere fastmontert, teknisk anlegg er omfattet av fredningen, men har lav verneverdi. Endring eller utskifting gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.

6 Katalog - interiør - loft

NAVN: Teknisk rom, lager

FUNKSJON: TEKNISK ROM, LAGER

ROM: 202 - 207

Deler av eldre, trukket pipeløp og bjelker er synlige mellom nyere vegger og himlingsplater.

Liten luke mot rom 212

Eldre takbjelker er bevart.

VERNEHENSYN

Rommene er preget av nyere overflater og tekniske installasjoner. Opprinnelige bjelker og piper av tegl har høy verneverdi, og det er viktig at disse bevares.

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	TILTAK/VEDLIKEHOLD
Himling	Skrå himling, trolig kledd med nyere, malte plater. Opprinnelige, malte bjelker.	Opprinnelige bjelker har høy verdi og beholdes uendret. Vedlikeholdes med tilsvarende maling som eksisterende.
Vegger	Nyere gipsvegger malt med akrylmaling, nyere, malt teglstein med dype fuger, og pusset og malt teglstein mot fasade. Umalte bjelker i 202	Veggene vedlikeholdes med oljemaling. Umalte bjelker beholdes uendret.
Dører	Nyere, glatte dører og gerikter, trolig malt med akryl.	Vedlikeholdes med akrylmaling. Endringer gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Gulv	Nyere linoleum 2 mm, ensfarget	Ødelagt linoleum kan erstattes med tilsvarende ved behov. Gulvbelegget er omfattet av fredningen, men har lav verneverdi. Endring eller utskifting gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Fast inventar	Nyere, malt radiator	Nyere, fast inventar er omfattet av fredningen, men har lav verneverdi. Vedlikeholdes med tilsvarende maling som eksisterende.
Belysning	Rektangulær armatur festet på veggen	Belysningen er omfattet av fredningen, men har lav verneverdi. Montering eller supplering av ny belysning gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Tekniske anlegg	Ventilasjonsrør av aluminium	Endring eller utskifting som fører til inngrep i interiøret, gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Annet	Deler av et trukket pipeløp av tegl går gjennom gulvet og veggen til 205. Pipen er trolig malt med kalkmaling.	Pipen vedlikeholdes med tilsvarende kalkmaling som eksisterende. Pipen bør undersøkes årlig og feies dersom den er i bruk.

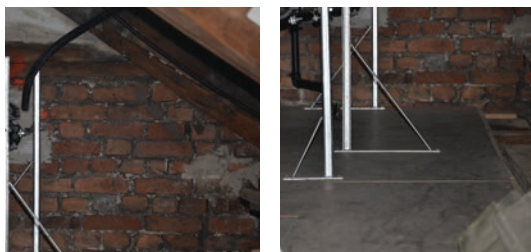
NAVN: **Loft**

FUNKSJON: LAGER

ROM: 212

Rommet 212 sett fra rom 202.

Den bakre veggen er av eldre teglstein.

Gulvet er belagt med nyere plater.

VERNEHENSYN

Rommet er preget av nyere overflater og tekniske installasjoner, men eldre takbjelker og undertaket er bevart. De eldre bygningsdelene har høy verneverdi, og det er viktig at dette bevares.

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	TILTAK/VEDLIKEHOLD
Himling	Opprinnelig takkonstruksjon, åstak på sperrebukker med rupanel. Alt treverk er umalt.	Den opprinnelige konstruksjonen har høy verdi og beholdes uendret.
Vegger	Gavlveggene består av tegl. Vegg mot 202 er trolig nyere teglstein, malt. Teglvegg mot 220 er umalt og er trolig eldre.	Nyere teglvegg vedlikeholdes med tilsvarende maling som eksisterende. Umalt teglvegg har høy verdi og beholdes umalt.
Dører	Nyere lav, glatt dør, trolig malt med akrylmaling	Vedlikeholdes med akrylmaling. Endringer gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Gulv	Belagt med nyere plater, ukjent materiale.	Nyere gulvbelegg er omfattet av fredningen, men har lav verneverdi. Endring eller utskifting gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Tekniske anlegg	Diverse nyere rørføringer til sprinkelanlegg	Nyere, fastmontert teknisk anlegg er omfattet av fredningen, men har lav verdi. Endringer eller utskiftinger av tekniske anlegg som fører til inngrep i interiøret, gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.

6 Katalog - interiør - loft

NAVN: Møterom og kjøkken

FUNKSJON: MØTEROM OG KJØKKEN

ROM: 203 - 205

Opprinnelige bjelker med nyere maling

Himling belagt med nyere plater.

Gulvet er belagt med nyere linoleum.

Nyere pendelarmatur

Opprinnelig, malt bjelke

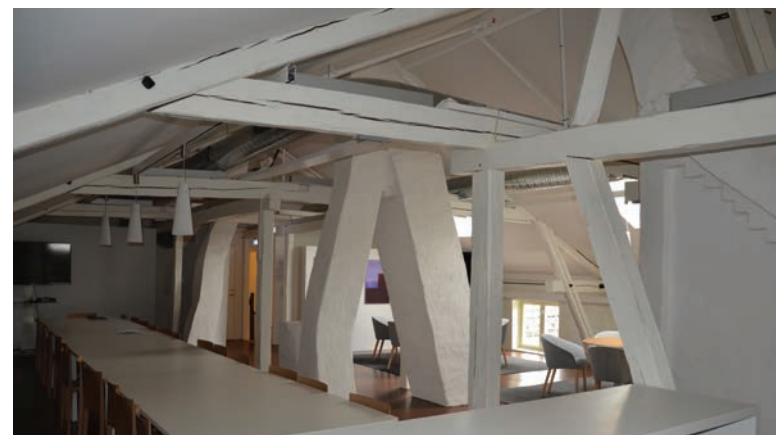
Nyere kjøkkeninnredning

Opprinnelige stolper og bjelker, malt med nyere maling.

VERNEHENSYN

Rommet er preget av nyere overflater og innredning. Opprinnelige stolper og piper av tegl har høy verneverdi, og det er viktig at disse bevares.

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	TILTAK/VEDLIKEHOLD
Himling	Mellom bjelkene i taket er himlingen kledd med nyere plater, trolig malt med akrylmaling. To Velux takvinduer mot gårdsrommet.	Nyere himlingsplater og takvinduer har lav verneverdi, vedlikeholdes med akrylmaling. Endringer gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Bæresystem	Bjelker fra himling til gulv, malt med nyere maling.	Bjelkene har høy verneverdi og skal beholdes uendret. Vedlikeholdes med oljemaling.
Vegger	Vegger av tegl mot trapperom, pusset og malt mot fasade/gårdsrom, gipsvegger malt med akrylmaling mot tekniske rom/lager. Fliser over benken i kjøkkenområdet. Delvis mur mot rom 206. Flere piper av slemmet og malt tegl.	Vegger og piper av pusset/slemmet og malt tegl har høy verneverdi, vedlikeholdes med puss og oljemaling med tilsvarende egenskaper som eksisterende. Malte gipsvegger vedlikeholdes med akrylmaling. Ødelagte fliser kan erstattes med tilsvarende som eksisterende ved behov. Endringer gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Dører	Nyere, glatte dører av finér til alle rom. Nyere, glatte gerikter. Trolig malt med akrylmaling.	Vedlikeholdes med akrylmaling. Endringer gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Gulv	Nyere linoleum 2 mm, ensfarget	Ødelagt linoleum kan erstattes med tilsvarende ved behov. Gulvbelegget er omfattet av fredningen, men har lav verneverdi. Endring eller utskifting gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Fast inventar	Nyere radiatorer	Fastmonterte, nye radiatorer er omfattet av fredningen, men har lav verneverdi. Utskifting gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Belysning	Nyere pendelarmatur	Pendelarmatur er ikke omfattet av fredningen. Utskifting gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Tekniske anlegg	Rørføringer til ventilasjon og sprinkelanlegg	Nyere fastmontert, teknisk anlegg er omfattet av fredningen, men har lav verneverdi. Utskifting eller endring som fører til inngrep i interiøret, gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.

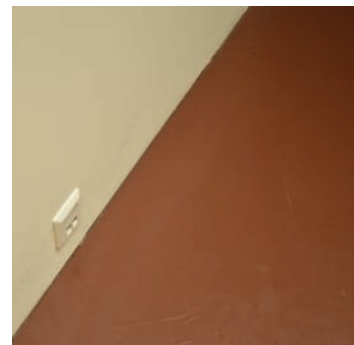

6 Katalog - interiør - loft

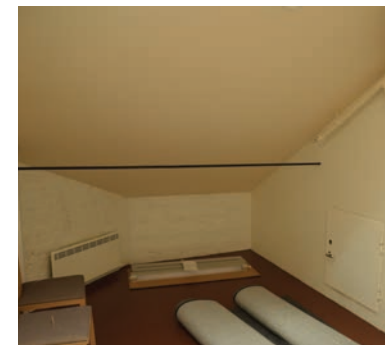
NAVN: Tekniske rom

FUNKSJON: TEKNISKE ROM

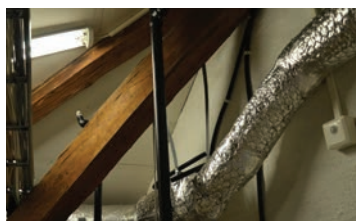
ROM: 204 - 206 - 208

Gulvet er belagt med nyere linoleum.

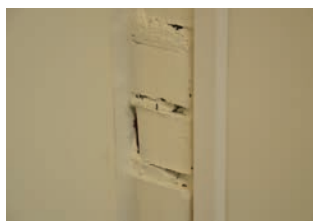
Skrå himling med nyere, malte plater

Opprinnelige bjelker og nyere ventilasjonsrør

Nyere gulvbelegg

Felt med nyere teglstein mellom nyere gipsplater

Opprinnelige bjelker og nyere ventilasjonsrør

Opprinnelige bjelker og nyere armatur

VERNEHENSYN

Rommene er preget av nyere overflater og materialer. De eldre stolpene av malt tre har høy verdi, og det er viktig at disse bevares.

BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	TILTAK/VEDLIKEHOLD
Himling	Skrå himling med nyere plater, trolig malt med akrylmaling. Velux takvindu mot gårdsrom i rom 206.	Platene vedlikeholdes med akrylmaling. Endringer gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Vegger	Vegger både av kalkmalt, pusset tegl og nyere, malt strie. Nyere gipsvegger malt med akrylmaling. Opprinnelige, umalte bjelker i 208, malte bjelker i 204.	Teglvegger vedlikeholdes med kalkmaling med tilsvarende egenskaper som eksisterende. Strie og gipsvegger vedlikeholdes med akrylmaling. De opprinnelige bjelkene har høy verdi og beholdes uendret.
Dører	Nyere, glatte dører og gerikter av tre. Trolig malt med akrylmaling.	Vedlikeholdes med akrylmaling. Endringer gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Gulv	Nyere linoleum 2 mm, ensfarget	Ødelagt linoleum kan erstattes med tilsvarende ved behov. Gulvbelegget er omfattet av fredningen, men har lav verneverdi. Endring eller utskifting gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Belysning	Nyere lysstoffrør i alle rom	Belysningen er omfattet av fredningen, men har lav verneverdi. Montering eller supplering av belysning gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.
Tekniske anlegg	Ventilasjonsrør av aluminium	Endringer eller utskiftninger av tekniske anlegg som fører til inngrep i interiøret, gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.

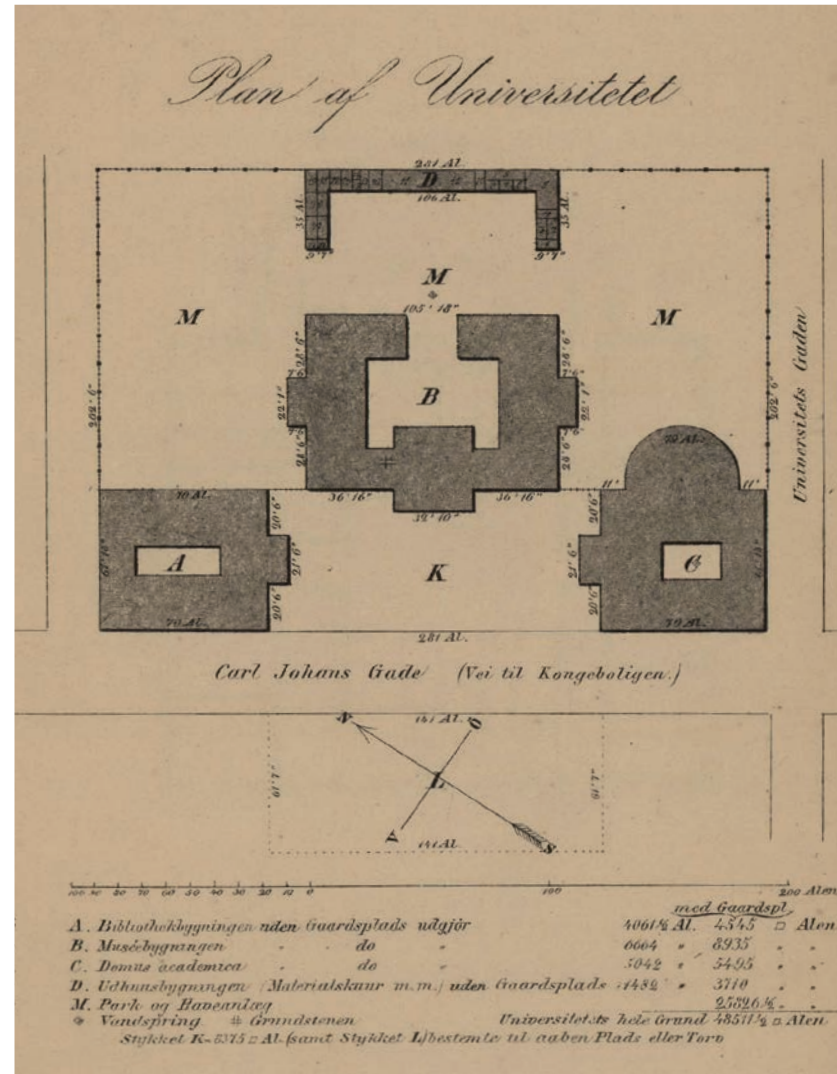
7 Historikk

7.1 | BAKGRUNN

Da Det Kongelige Frederiks Universitet ble opprettet 2. september 1811 av kong Frederik 6, var en lang kamp for eget norsk universitet endelig over. Den dansk-norske kongen hadde lenge tviholdt på prinsippet om at utdannelsen skulle skje i København. Han fryktet at et eget norsk universitet ville skape splid mellom de to landene. Det Kongelige Selskab for Norges Vel med Grev Wedel Jarlsberg i spissen klarte likevel å overbevise kongen om at hans godkjenning tvert imot ville befeste hans popularitet. Den 2. september 1811 ble "Det Kongelige Frederiks Universitet" stiftet. Universitetet åpnet i 1813, bare ett år senere erklærte Norge seg som selvstendig stat.

Hvor skulle universitetet ligge? I utgangspunktet var tanken at Kongsberg skulle bli Norges nye universitetsby. Der lå Bergseminaret, og man ville kunne dra nytte av allerede etablerte lærerkrefter. Kort tid etter ble beslutningen omgjort, og valget falt på Christiania. En by med etablert sykehus ga nemlig muligheter for også å gjennomføre medisinstudier. Både tomtevalg og planlegging tok lang tid, og de første årene holdt universitetet til i leide lokaler. Kongen kjøpte inn gården Tøyen/Kjølberg og gav den som byggeplass for universitetet, men av ulike årsaker ble plasseringen på Tøyen vurdert som uhensiktsmessig. Lenge var Kontraskjæret, Akershus festnings forterreng mot Rådhusgata, en aktuell tomt.

Den 25 år gamle arkitekten *Christian Heinrich Grosch* (1801–65) ble hyret inn for å vurdere to ulike alternative plasseringer av et universitetsanlegg i dette området. Prosjektet ble imidlertid skrinlagt, delvis pga. manglende finansiering og delvis fordi Stortinget nedla midlertidig byggestopp i forterrengnet fordi man vurderte å gjenoppruste festningen. Etter forslag fra slottsintendant H.D.F. Linstow vedtok Stortinget at universitetet skulle ligge langs Norges nye paradegate, på den nyinnkjøpte tomten mellom byen og kongeboligen. De første bevilgningene fra Stortinget kom i 1839, og i 1841 ble grunnsteinen til det som skulle bli Norges nye universitet, lagt ned.

Grosch' plan for universitetsanlegget ved Carl Johans Gade. Gjengitt i Chr. Holsts beskrivelse fra 1852.

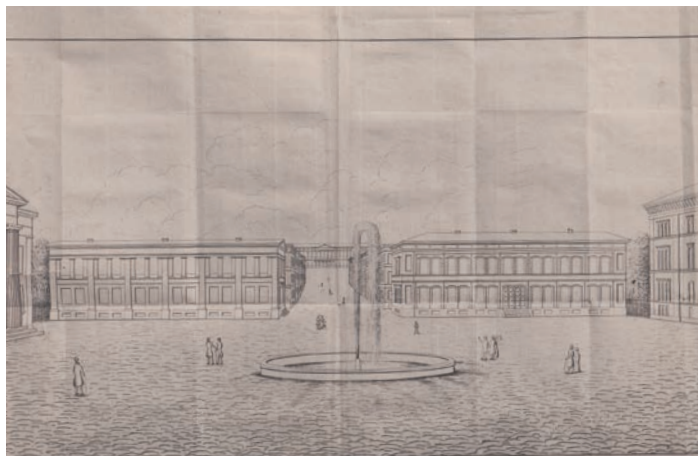
7.2 | PLANLEGGING OG PROSJEKTERING

I planleggingsfasen var det, i tillegg til Grosch, også to andre arkitekter som hadde innflytelse på prosjekteringen. Slottsarkitekt Linstow la i 1838 fram en plan for forbindelsesgate og bebyggelse mellom kongeboligen og byen. Planen viste en rektangulær plass med Stortinget, kunstmuseum og teknisk skole på den ene siden og universitetsbygningene på motsatt side. Linstow argumenterte også for at hver bygning skulle ha en særpreget arkitektonisk stil, og publiserte samtidig en perspektivtegning og en artikkel der han ga uttrykk for sin mening både om bygningenes plassering og stilmessig utforming. Linstow foreslo at universitetsbygningene skulle utformes i en middelaldersk eller "Florentinsk stil". Han var opptatt av at fagenes ulike behov og aktivitet skulle gjenspeiles i fasadekomposisjon og arkitektonisk utforming. Grosch på sin side argumenterte for en enhetlig stil og falt til slutt på den greske: *«Disse bygningene som er bestemt for vitenskapen og de daglige fremskritt, vil dermed stå som evig gyldige, og den greske er derfor å foretrekke framfor en nyere stil.»*

Utbyggingen av universitetet var, ved siden av Slottet, det største byggeprosjektet for Norge som ung, selvstendig nasjon. Byggingen av et eget universitet skulle bevise at Norge var kommet på linje med Europas øvrige kultur nasjoner. Grosch' planer skulle derfor sendes til Berlin for en "second opinion" fra den berømte tyske arkitekten Karl Friedrich Schinkel. Schinkel var begeistret for utkastene til Grosch, men hadde en del innspill, særlig når det gjaldt inngangspartiene og utformingen av festsalen.

7.3 | UNIVERSITETSANLEGGET REISER SEG

Byggingen av universitetsanlegget tok elleve år. Byggematerialene ble i hovedsak hentet fra norske bedrifter. Til soklene, utvendige trapper og de store portikus-søylene på Domus Media ble det brukt granitt fra Christopher Pedersens forekomst på Grorud. Sandsteinen som ble brukt på utstikkende, horisontale ledd i fasaden, ble så

Perspektivskisse til Linstows plan fra 1838 for bebyggelse mellom Slottet og byen. (Avfotografert i Riksantikvarens arkiv.)

Universitetsanlegget i 1850-årene (Riksantikvarens arkiv)

hentet fra Nes på Jeløya ved Moss. Tilformingen og slipingen av både sandstein og granitt ble utført av fanger på Akershus festnings straffeanstalt. Selve hovedkonstruksjonen ble bygd av tegl, pusset med kalkmørtel. Takene var i utgangspunktet planlagt tekket med mørkeblå, glasert tegl, med plateklede frontespiser. Like etter at fundamenteringen begynte, bestemte man seg for å platekle alle takflatene. På denne måten kunne takene gis samme flate vinkel som frontespisene, og man ville unngå hyppig tilsyn og reparasjoner. Takplatene ble levert på Moss Jernverk.

Man bestemte seg også for å utføre bygningenes hovedgesimser av jern, siden det var vanskelig å utføre et så stort gesimsutspring i tegl. Jerngesimsen ble prydet med løvehoder som skulle fungere som utspykere. Løvehodene ble støpt på Bærum Verk etter en tremodell skåret av maleren Flintoe. Løvehodene var i funksjon bare noen få år før de ble tettet igjen pga. sprutskader på murpussen.

Våren 1844 var Domus Media på det nærmeste ferdig utvendig, og Domus Bibliotheca var oppført til over sokkelen. Da ble det klart at byggetomten skrånet mot øst, og at bygningene ikke ville ligge plant etter hverandre. Domus Academica måtte enten legges betydelig lavere enn biblioteket, eller oppføres på en så høy sokkel at bygningens proporsjon ville forrykkes. Løsningen ble en forhøyelse av sokkelen på fasaden langs Karl Johans gate. Rundt hjørnet, mot Universitetsgata, er granittsokkelen brukket et trinn ned, slik at det var plass til en leilighet nærmest på gatenivå på hver side av porten (til portner og pedell).

Til utsatte steder i fasadene ble det brukt Portlandsement levert fra England. Materialet ble også brukt til dekorative elementer, som på kapitlene over pilastrene på sidebygningene. Akroteriene over dørene ble støpt i jern. I 1851 ble de 4 store granittsøylene til Midtbygningens portikus heist på plass med en heisekran spesialbestilt på Akers Mekaniske Værksted, verkstedet som senere støpte gitterportene mellom bygningen og vestibylens podie- og

Universitetet ved Karl Johan, trolig fra 1912.
Foto: Riksantikvarens arkiv

Kart fra 1901 der Professorboligen og Gymnastikkbygningen er tegnet inn. Mellom disse bygningene ser vi to mindre bygninger. Disse huset Gokstadskipet og Tuneskipet inntil de ble flyttet til Bygdøy. Kartet viser også kjøkkenhagen foran Professorboligen. (Statens kartverk)

trappegelender. Søylene i vestibylene og i Gamle festsal ble bestilt fra Berlin og utført i sink.

Instituttene med deres samlinger og laboratorier flyttet inn etterhvert som lokalene ble ferdige. Den siste store interiør oppgaven var utsmykningen av Aulaen (Gamle festsal) i Domus Academica. De 16 figurene (karyatidene) over galleriet ble støpt i gips etter billedhugger Christopher Borchs modeller. Han laget også modellene til feltene i galleribrystningen. De øvrige arkitektoniske gipsornamentene ble støpt etter modeller fra arkitektens bror, snekker Grosch. All dekormaling ble utført av datidens store teater- og dekorasjonsmaler Peder Wergmann, som også dekorerte flere interører på Slottet og senere Stortinget.

Da de tre hovedbygningene var ferdige, gjenstod det en bygning, nemlig uthuset. Et uthus i utmurt bindingsverk var riktignok reist som det første i anlegget, men det brant i 1852 (trolig sammen med en god del av tegningene siden bygningskommisjonen hadde kontor der). I utgangspunktet var planen å bygge et nytt og noe større uthus i mur, men nye krav endret på planene. Studentene ville ha gymnastikksal, og det var også ønske om en familieleilighet for dosenten. Grosch fant det riktig å dele oppgaven i to og legge en bygning i hvert hjørne av tomta. I 1856 stod uthusene ferdige, og anlegget ble overlevert. Dermed var Grosch' 30 år lange oppdrag for universitetet over. Norge hadde endelig fått sitt eget universitet.

7.4 | PROFESSORBOLIGEN SOM NYBYGG

Bygningen ble oppført som bolig for docenten i kjemi ved universitetet. Nesten alle som var ansatt ved universitetet bodde i bygningene de jobbet i, bortsett fra kjemilæreren. Den første beboeren flyttet inn mot slutten av 1856, lektor i kjemi Adolph Strecker. Den gangen inneholdt bygningen åtte værelser, kjøkken med spiskammer, fire kleskammere, vedboder og toalett. I vestfløyen var det et uthus med stall.

Professorboligen sett fra vindu i Domus Media. To kvinner og en mann sitter på stoler foran inngangsdør. Det kan være Cathrine Hvoslef, Johanne og Peter Waage. Det er anlagt kjøkkenhage foran boligen. På Tullinløkka ser vi høysåter. Øverst i høyre hjørne er Aars og Voss skole under bygging. I øvre venstre hjørne ser vi Grotten til Wergeland.

Fotografiet er fra da Peter Waage, professor i kjemi, bodde i Professorboligen. Dette er det første kjente fotografi av Professorboligen. Det kan være tatt av Hans Henrik Hvoslef, som var førsteamanuensis ved UiO på den tiden, senere apoteker. (Foto og bildetekst: MUV)

7.5 | ARKITEKTEN

Universitetsanleggets arkitekt, Christian Heinrich Grosch ble født i København i 1801, som sønn av arkitekt og kunstmaler Heinrich August Grosch. I 1811 flyttet familien til Norge, og faren til Christian Heinrich ble ansatt av Den Kongelige Tegneskole i 1818. Mellom 1819 og 20 fikk Grosch sin første tegneundervisning av sin far og på tegneskolen. Der fikk han også teknisk undervisning. I 1820 mottok han et stipend fra Selskabet for Norges Vel til å ta tømmersmannsutdanning i København. Der gikk han i lære hos oldermann Henrik Thyberg, og han studerte ved Kunstakademiet.

Ved siden av å bli undervist i bygningslære ved akademiet, arbeidet også Grosch hos den store danske arkitekten C.F. Hansen, som stod bak en rekke av hovedverkene i dansk arkitektur på begynnelsen av 1800-tallet. Grosch sine første arbeider i Christiania er tydelig påvirket av C.F. Hansen. Etter utdannelsen i København reiste Grosch tilbake til Christiania. Her gikk han i lære hos slottsintendant H.D.F. Linstow mellom 1824 og 1827 og jobbet som tegner ved slottsbygget.

Grosch var den første profesjonelle arkitekten med fast tilhold i Norge, og han dominerte innenfor arkitekturen i Norge fram til 1850-årene (Store norske leksikon). På begynnelsen av karrieren var det en rekke funksjoner som skulle etableres i den nye hovedstaden Christiania etter 1814. Dette var funksjoner som bank, børs, teater og ikke minst landets første universitet. Grosch var bevisst på at hans arbeider skulle være noe som også skulle ha verdi for fremtidige generasjoner. Arkitekturen hadde for han både en politisk og kulturell betydning. Hans første oppdrag for den norske stat var Børsbygningen, som ble oppført i 1826-1828. Bygningen i empirestil av pusset tegl er tydelig påvirket av Grosch sitt samarbeid med C.F. Hansen i København. Et annet eksempel er Norges Banks bygning på Bankplassen i Oslo, oppført mellom 1826 og 1830.

Christian Heinrich Grosch (1801–1865). Foto: Byantikvaren i Oslo

Universitetet

Universitetsanlegget på Karl Johan markerer avslutningen på Grosch' arbeider i det klassisistiske formspråket. Anlegget regnes samtidig som Grosch' hovedverk i hele hans enorme produksjon. Grosch og Linstow la grunnlaget for byutvikling og arkitektur i hovedstaden etter 1814. Universitetsanlegget var en del av den

helhetlige planen for området rundt Slottet, et arbeid som Linstow stod bak. Byggingen av universitetet var en lang prosess, og Grosch laget mange utkast til anlegget. Han ble også sendt til Berlin i 1838 på en «studiereise» for å legge fram tegningene sine over universitetet til K.F. Schinkel, som var samtidens mest berømte og nyskapende arkitekt. Anlegget er i stor grad påvirket av Schinkel.

Det finnes noen svært få originale interiører igjen etter Grosch. De mest storslagne tilhører begge Universitetet i Oslo; Gamle Festsal og Observatoriets rotunde. Flere rom i Domus Academica har bevarte interiører fra Grosch (3.5.2001 – *Aftenposten*, skrevet av riksantikvar Nils Marstein).

Andre prosjekter

Grosch var en betydelig bidragsyter til kirkebyggeboomen fra midten av 1800-tallet. Han la også grunnlaget for bruken av nygotikken i norsk kirkearkitektur. Han hadde en svært produktiv karriere og leverte tegninger til offentlige bygninger over hele landet, og over 70 kirker. Han tegnet også tollboder, bl.a. for Kristiansand og Stavanger. Andre arbeider han gjorde, var reguleringsplanen for Jernbanetorget, St. Olavs plass og Youngstorget – som fram til i dag har fått beholde sin opprinnelige karakter.

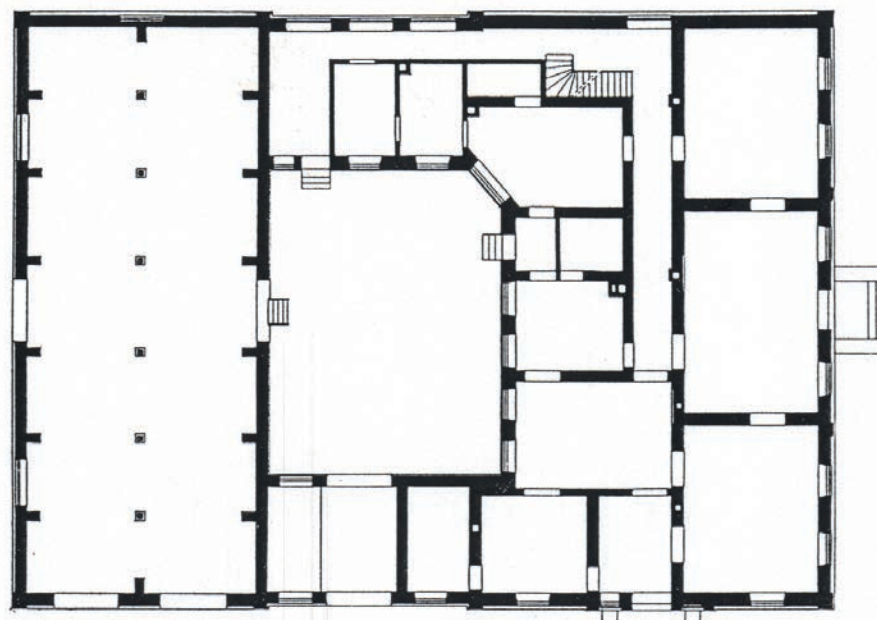
Utvikling

På sine studiereiser til Berlin og Storbritannia blir Grosch kjent med de nye retningene innenfor arkitekturen. Etter Berlinturen i 1838 ble Grosch påvirket av Schinkels formspråk som han så der, et formspråk som var inspirert av middelalderens uttrykk med upusset tegl og naturstein. Etter denne reisen blir Grosch sine arbeider utført med dette nye formspråket og fasadeuttrykket. Første eksempel er Pipervikens skolehus fra 1839. Grosch sitt hovedverk innenfor denne stilretningen er Kirkeristen bak Domkirken i Oslo.

Verv/stillinger

Grosch påtok seg også læreroppgaver, og jobbet med perspektivtegning, tegnekunstens teori og tømmerkonstruksjoner. Han underviste også i bygningsklassen og maskinklassen ved tegneskolen i Christiania. Han ble dessuten den første stadskonduktøren i Christiania i 1828, en forløper til dagens byplansjef i Oslo. I 1833 ble han i tillegg utnevnt til inspektør for statens bygninger i Christiania og omegn. Grosch ble utnevnt til ridder av den svenske Vasa-ordenen i 1864, året før han døde.

(Teksten er hentet fra Norsk biografisk leksikon og Norsk kunstnerleksikon.)

Grunnplan av Professorboligen. Tegningen er hentet fra Aslaksby og Hamran (1986) s.87. Datering er ukjent.

7.6 | OVERSIKT OVER ENDRINGER

1856

Professorboligen stod ferdig.

1970–1990-tallet

Vestfløyens porter er gjenmurt og erstattet med blindfelt. Loftet blir delvis innredet til kontorarealer, og rampe blir etablert ved inngangen. Innsetting av takvinduer. Endring av innvendige trapper.

2008–2014

I 2006 fikk Statsbygg i oppdrag fra Kunnskapsdepartementet å igangsette prosjektering av gjenstående restaureringsarbeider ved sentrumsbygningene til Universitetet i Oslo.

Prosjektet omfattet utvendig rehabilitering av samtlige tak og fasader, refundamentering av Domus Bibliotheca, Professorboligen og Gymnastikkbygningen. Samt innvendig rehabilitering av Domus Media midt- og vestfløy, Professorboligen og Gymnastikkbygningen. I tillegg ble Universitetshagen restaurert og oppgradert.

Professorboligen blir refundamentert, det blir gjennomført innvendig ombygging og restaurering og utvendig tak- og fasadearbeid.

*Bildet til høyre: Foto fra 1912 av Professorboligens fasade mot Frederiks gate. Fotograf O. Væring (Foto funnet i Riksantikvarens arkiv)
Motsatt side: Diverse foto av Professor-boligen fra 1968 (Riksantikvarens arkiv)*

RAPL, Fot. S. HOLM: LEIDA 1968

8 Bygningsbeskrivelse og verneverdier

8.1 | PLANLØSNING OG INTERIØR

Bygningen består av en hovedetasje, kjeller og loft. Professorboligen er dannet av to parallelle hovedfløyer mot øst og vest, sammenbygde i nord og syd, det gir bygningen en rektangulær form og danner et indre gårdsrom. Hovedinngangen ligger mot syd i østfløyen, inngangspartiet leder inn til en midtstilt korridor som strekker seg i hele fløyens lengde. På den østlige siden av korridoren ligger det kontorer og møterom, de opprinnelige "stuene". Mot nord ligger det garderobe og WC.

Vestfløyen består av en stor festsal med tilhørende kjøkken mot nord. Kjelleren er utgravd under fløyen mot øst, her er det i dag lager og tekniske rom. På loftet over festsalen er det et stort åpent rom, over østfløyen er det innredet til lager, tekniske rom, kjøkken og møterom.

8.2 | MATERIALBRUK OG EKSTERIØR

Yttervegger og innvendige bærevegger er av tegl. Fasadene er i likhet med de øvrige sentrumsbygningene, pusset og har klassiske fasadelementer som murte og pussete pilastre, trukne lister og joniske detaljer i puss. Fasadene mot gatene har et lukket preg, de har kun små åpninger. Portåpningene i det opprinnelige uthuset er gjenmurt og erstattet med blindfelt. Taket er valmet og tekket med sort teglstein og båndtekkning. Ved hovedinngangen er det oppført en rampe til rullestol.

8.3 | BELIGGENHET OG UTEMILJØ

Professorboligen er en del av universitetsanlegget i sentrum. Sammen med Gymnastikkbygningen ligger Professorboligen bak de tre hovedbygningene som henvender seg mot Universitetsplassen. Mellom hovedbygningene og de to bakbygningene ligger Universitetshagen. Professorboligen danner avslutningen av anlegget mot nordvest.

8.4 | VERNEVERDIER

Professorboligen er en del av det opprinnelige sentrumsanlegget som ble tegnet av arkitekt Christian Heinrich Grosch. Bygningens østfløy ble oppført som bolig for professoren i kjemi, og vestfløyen var opprinnelig oppført som uthus. Sentrumsbygningene regnes som et av landets hovedverk i nyklassisisme, og de anses også som Grosch sitt arkitektoniske hovedverk. Professorboligens eksteriør og interiør har en høy verneverdi, og bygningens opprinnelige tilknytning og funksjon har også en høy verdi.

9 Tilstand, tiltak og planer

9.1 | TEKNISK TILSTAND

For bygningens tekniske tilstand vises det til Eiendomsavdelingens til enhver tid gjeldende, samlede tilstandsvurdering. Denne rapporten vil være utgangspunkt for universitetets vedlikeholdsplaner.

9.2 | BRANNVERN OG SIKRING

Bygningen er tilkoblet direkte varsling til brannvesenet ved utløst alarm. Brannsikkerheten er Eiendomsavdelingens ansvar. Det foreligger ingen pålegg fra brannvesenet per 2014, men bygningen vil kunne bli pålagt omfattende branntekniske tiltak hvis det skal gjennomføres større ombygginger.

9.3 | UNIVERSELL UTFORMING

Det er to reserverte p-plasser for bevegelseshemmede. Bygningen har to innganger, og inngangen fra gårdsrommet er tilrettelagt for rullestolbrukere. Det er ingen heis i bygningen, 2. et. er utilgjengelig for rullestolbrukere. En del av dørene i trafikkarealer og fellesfunksjoner har åpningskraft som overstiger det som er foreskrevet. Ved behov vil tilrettelegging vurderes. Bygningen har ett HC-toalett i 1. etasje. Det er teleslynge i "Stallen"/Festsalen.

9.4 | SMÅ TILTAK, SOM SKILT, BELYSNING ETC.

9.4.1 Skilting

Universitetet har utarbeidet en egen designmanual. Ved montering av nye skilt skal skiltmalen følges. Montering av nye skilt gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.

9.4.2 Belysning

Belysningen er en integrert del av arkitekturen og har høy verneverdi. Montering av ny belysning gjøres i samråd med Eiendomsavdelingen.

Saksbehandlingsregler er omtalt i kapittel 3, pkt. 3.3.

10 Råd om vedlikehold av typiske bygningsdeler

Hovedregel for behandling av fredete og bevaringsverdige bygninger og anlegg er at det må søkes om tillatelse for alle tiltak som går ut over vanlig vedlikehold. For utdyping av hva som anses som vanlig vedlikehold og hva som er søknadspliktige tiltak, se punkt 5.2.

10.1 Yttervegger av pusset teglstein

Alle universitetsbygningene i sentrum (Karl Johans gate 47) har yttervegger av pusset tegl. Opprinnelig ble det brukt kalkmørtel på veggflatene og portlandsement på utsatte steder og til støping av ornamenter. Opp gjennom årene er det blitt gjort reparasjoner med ulike typer mørtler. Ved den utvendige rehabiliteringen av bygningene, slutført i 2014, ble det meste av utvendig puss fjernet og fasadene ble pusset på nytt. Bygningenes fasadepuss er oppbygd på følgende måte:

- Grunning: Weber cal. 109 hydraulisk kalkgrunning
- Grovpuss 1: Weber cal. 158 hydraulisk kalkmørtel med fiber (20 mm)
- Grovpuss 2: Weber cal. 148 hydraulisk kalkmørtel (2,6-5,4 mm)
- Finpuss: Weber cal. ?? hydraulisk finpuss (0,8-1,6 mm)
- Kalkmaling: Weber 242 CD-färg

Professorboligen og Gymnastikkbygningen fikk ny sokkel av sement. Nederste 1,5 meter av veggene mot Frederiks gate og Kristian IVs gate ble pusset med en offerpuss for å kunne tåle mer slitasje og salt. Disse fasadene ble malt med Keim ren silikatmaling opp til gesimsen. Øvrige vegger ble malt med Weber 242 CD hydraulisk maling.

TILSYN OG FOREBYGGENDE TILTAK

- ▶ Tilsyn bør gjennomføres årlig. Sjekk særlig felt som er utsatt for fuktighet, som områder nær ter- reng, nedløpsrør og vegetasjon.

TILSYN OG FOREBYGGENDE TILTAK

- ▶ Tilsyn bør gjennomføres årlig. Sjekk særlig felt som er utsatt for fuktighet, som områder nær ter- reng, nedløpsrør og vegetasjon.
- ▶ Sørg for at fuktbelastningen reduseres. Sikre avrenning vekk fra grunnmuren. Takrenner og nedløpsrør holdes i stand – lekkasjer kan gi store skader.
- ▶ Hvis pussen er skitten eller dekket av alger og mose, må den rengjøres, gjerne med spesial- produkter. Unngå spyling med høyt trykk!
- ▶ Hold vegetasjonen nede.
- ▶ Se etter om pussen har sprekker. Hvis det er store

MER INFORMASJON

Riksantikvarens informasjonsblad:

- 3.0.3 Kjenn ditt hus – mur- gårder
- 3.1.1 Murverk: Kalkpussing

SINTEF Byggforsk Kunnskaps- systemer:

- 723.235 Murte fasader. Skader og utbedringsalternativer
- 723.308 Eldre yttervegger av mur og betong. Metoder og materialer
- 742.862 Skader på puss. År- saker og utbedring
- 742.302 Tilsyn og vedlikehold av utvendige mur, puss- og betongoverflater m.fl.

- sprekker, bør disse overvåkes (med måleapparater eller gipsplomber) for å se om de er aktive.
- ▶ Sjekk ved banking om pussen har bom (partier som løsner fra underlaget). Bom som er stabil og over et mindre parti, kan aksepteres.
  - ▶ Hvis pussen skaller av, vurder om den har riktig sammensetning eller er for sterk.
  - ▶ Hvis malingen flasser, vurder om den er for tett.
  - ▶ Er det mye saltutslag og fukt i kjelleren? Dette kan tyde på dårlig drenering.

VEDLIKEHOLD OG REPARASJONER

- ▶ Sprekker som ikke truer murens bæreevne, tettes med tilpasset puss (se liste på motsatt side).
- ▶ En tradisjonell teglmur med kalkpuss skal ikke repareres med sementpuss. Da vil det ofte oppstå spenninger, fuktansamling og skader. Skader

utbedres med tilsvarende puss som er brukt opprinnelig (se liste på motsatt side). Ompussing av store fasadepartier er søknadspliktig.

- ▶ Vær oppmerksom på pussens overflate og struktur, bruk tradisjonelle metoder.
- ▶ Ved malingsreparasjoner, bruk tilsvarende malingsstyper som ble brukt ved siste restaurering (se liste på motsatt side). Endringer av utvendig malingsstype er søknadspliktig.

10 Råd om vedlikehold av typiske bygningsdeler

10.2 Innvendige overflater av puss

Innvendige vegger av mur er tradisjonelt pusset og malt. I tømmerhus brukes puss som beskyttelse av treverket, underlag for dekormaling/tapet, og som brannsikring. Pussarbeid på vegg og i tak utføres hovedsakelig på samme måte.

Tradisjonelt ble det brukt kalkpuss og kalkmaling. Dette er en diffusjonsåpen, mineralsk behandling som tillater fukttransport i veggen. Andre malingstyper, som limfarge eller linoljemaling, forekom også. På 1900-tallet ble det utviklet sterkere og tettere produkter, som sementbasert puss og malingstyper med organiske bindemidler (ulike typer oljer og plaststoffer). Slike materialer vil ikke på samme måte kunne oppta og avgis fukt. I kjellervegger vil det kunne medføre økt konsentrasjon av fukt i veggen.

Fukt i konstruksjonen vil kunne føre til at maling og puss skal-ler av og kan på sikt gi mer alvorlige skader. Høy trefuktkonsen-trasjon er også et av kriteriene for etablering av uønskete mikro-organismer som mugg og sopp i konstruksjonsdeler av tre som er i direkte kontakt med murverket, f.eks. innmurte bjelkeender.

Her følger en oversikt over de vanligste pussmetodene:

SEKKESKURING

Sekkeskuring er en enkel form for puss og er lett å utføre. Rapping brukes hovedsakelig på mindre viktige steder, som loft, kjellere, uthus og under panel. Tyntflytende mørtel kastes på, og når mørtelen er tørr nok, strykes den over med en fuktet murkost. Puss-laget blir veldig tynt, og omrisset av hver stein sees tydelig.

GRUNNING

Som underlag for oppbygging av puss i flere sjikt, starter man all-tid med påkast av en grunningsmørtel. Den skal være tyntflyten-de, ha en grovere fraksjon enn de påfølgende lagene, og ha størst styrke av de ulike sjiktene. Kastes på med en pusskje og dras av med kanten av skjeen som en enkel avretting. Dette sjiktet skal ikke skures, men ha størst mulig overflate som sikrer god vedheft for neste pussjikt.

BRETTSKURING

Ved brettskuring påføres først pussen ved påkast eller legging med skje, eller pådrag med brett. Dette sjiktet kalles ofte grov-stokkingen. Man gjør en endelig avretting etter lirer eller på fri-hånd, tilpasset preget den ferdige veggen skal ha. Etter noe tork kan overflaten brettskures. Fraksjonen i mørtelen avgjør hvor glatt overflaten blir når den skures. Denne type sjikt kan gjentas

MER INFORMASJON

- Riksantikvarens informasjonsblad: 3.1.1 Murverk: Kalkpussing og 3.1. Murverk: Kalking
- Drange, Aanensen og Brønne (2011): Gamle trehus. Historikk, reparasjon og vedlikehold. Gyldendal undervisning
- Askevold, I., Hovind, R., Hurum, S., Husaas, B., Nielsen, N. P. (1955): Hjemmets vedlikehold. Oslo, Teknisk forlag

i flere omganger, men da med korrigert styrkeforhold til foregående sjikt. Et sjikt som skal følges av et annet, skal heller ikke glettes/skures så mye at betingelser for vedheft svekkes. Et vanlig alternativ til brettskuring er filsing med brett påmontert svamp eller filt.

FINPUSS

Finpuss benyttes gjerne i rom som kjøkken, bad og entré med oljemalte flater, som avslutning over et sjikt som er brettskurt der man ønsker en finere overflate. Finpussen har ofte en tykkelse på 4-8 mm med fraksjon < 1 mm, og trekkes på med trebrett eller stålbrett utenpå grovstokkingen (hovedpussen). Overflaten kan brettskures, ståles eller filses. Vær klar over at overdreven bruk av stålbrettet kan føre til uttrekk av bindstoff i mørtelen og svekke vedheften.

RABITZPUSS

Rabitz består av et pusslag av gips, kalk, sand og nauthår trukket opp på et nett av sivmatt, hønsenetting e.l. Pusslaget beskytter mot brann og egner seg godt i rom med høyt fuktinnhold. Pussarbeidet utføres på samme måte som beskrevet over. Rabitzpuss brukes også til gjenpussing av slisser i vegg for rørføringer o.l.

TILSYN OG FOREBYGGENDE TILTAK

- ▶ Sjekk ved banking om pussen har bom (partier som har løsnet fra underlaget), som gir en hul lyd. Bom som er stabil og over et mindre parti, kan aksepteres.
- ▶ Hvis egnet murmaling som kalkmaling, silikat eller limfarge flasser, vurder om veggen tilføres mye fuktighet eller om utførelsen er mangelfull.
- ▶ Sjekk områder som er utsatt for fukt og sørg for at fuktbelastningen reduseres. Kombinasjonen av treverk, fukt og kalk er spesielt utsatt for ekte hussopp, som er én av våre mest alvorlige skadegjørere.
- ▶ Unngå plassering av gjenstander tett inn mot yttervegg i kjeller. Sørg eventuelt for luftsirkulasjon bak gjenstanden.

- ▶ Saltutslag og fukt i kjelleren kan tyde på dårlig drenering, mangler ved taknedløp, feil arrondering rundt bygget, tekniske føringer inn og ut av kjeller som leder inn vann.
- ▶ Se etter om pussen har riss, sprekker, avskallinger eller smuldrer. Kartlegg årsaken. Store sprekker bør overvåkes for å se om de er aktive. Det kan tyde på setninger i bygget.

VEDLIKEHOLD OG REPARASJONER

- ▶ Vær oppmerksom på pussens overflate og struktur. Bruk samme metode og materiale som opprinnelig utførelse.
- ▶ Løs bom hogges vekk før skaden utbedres på tilsvarende måte som opprinnelig.
- ▶ Opprinnelig kalket puss vedlikeholdes med kalkbasert puss og kalkmaling. Løs maling børstes av før tilsvarende ny behandling påføres.
- ▶ Linoljemaling på mur/puss kan påføres flater som tidligere er malt med linolje- eller alkydmaling, kun løs maling fjernes med børste. Hvis andre malingstyper er brukt, må disse fjernes før påføring av linoljemaling. Tiltaket er da søknadspliktig.
- ▶ Linoljemaling må ikke påføres fersk kalkpuss på grunn av faren for forsåpning. Kalkpussen bør stå ett år før overmaling med linoljemaling.
- ▶ Sementpussreparasjoner på kalkpuss bør fjernes og erstattes med kalkpuss. Hvis pussens sitter godt, bør man likevel vurdere å la den stå; nedhugging kan gi store og uheldige skader på muroverflaten.

10 Råd om vedlikehold av typiske bygningsdeler

10.3 Vinduer av tre

De eldste vinduene var laget av blyglass, men siden 1700-tallet har trevinduer vært dominerende i Norge. Tradisjonelle trevinduer har enkle glass innsatt i kittfals, ofte med innvendige vevvinduer. Utover på 1900-tallet fikk vi koblete vinduer (to rammer koblet sammen til ett element med felles hengsel) og isolerglassvinduer. De gamle, kittete vinduene har historiske, materielle og estetiske kvaliteter som er vanskelige å erstatte. Gamle vinduer er ofte laget av malmet furu, som har svært god kvalitet, høy styrke og motstandsdyktighet mot råte. Vinduene har svært lang levetid forutsatt riktig vedlikehold.

TILSYN OG FOREBYGGING

- ▶ Kontroller vinduene minst én gang i året.
- ▶ Sjekk jevnlig at vinduet kan åpnes og lukkes uten vesentlig motstand.
- ▶ Undersøk om overflatebehandlingen er slitt og trenger fornying.
- ▶ Undersøk om kittet er helt eller om det er sprekker og utfall som slipper inn vann.

- ▶ Kontroller om trevirket er friskt ved å stikke med syl eller kniv på utsatte steder, som bunnkarm, nedre del av rammer og midtpost. Møter du frisk ved ca. 2 mm inn, er tilstanden god. Gjør skadevurderingen når trevirket er tørt.
- ▶ Se over beslag for tegn til korrosjon/rust eller løse stifter/skruer. Sistnevnte kan tyde på råteskader under beslaget. Beslag kan eventuelt settes inn med vaselin eller annet fett.
- ▶ Hold vinduene lukket når det er regnvær, snødrev eller sterk vind.
- ▶ Bruk alltid stormhaspe e.l. når vinduet står åpent.
- ▶ Fjern eventuell vegetasjon som dekker til vinduet og hindrer uttørking.

VEDLIKEHOLD OG REPARASJONER

Hvis vinduet går trått, må skadeårsaken finnes og utbedringsmetode velges deretter. Skjevsetninger i huset kan gi vinduer som

MER INFORMASJON

- Riksantikvarens informasjonsark: 3.8.1 Vedlikehold av vinduer
- SINTEF Byggforsk Kunnskapssystemer: 733.161 Eldre vinduer. Vindusformer og materialer, 733.162 Utbedring og reparasjon av eldre vinduer og 733.301 Vedlikehold av vinduer
- Drange, Aanensen og Brønne: Gamle trehus. Historikk, reparasjon og vedlikehold, 3. utgave 2011

går trått. Vindusrammene kan også bli skjeve grunnet dårlige hengsler/ beslag eller løse hjørner. Hvis det ikke er større opprettinger som kan gjøres, må man vurdere følgende justeringer:

- ▶ Høvle/pusse deler av rammene, demontere listverk og rette opp karmen med trekiler.
- ▶ Hvis skjevheter skyldes at vinduet siger, må det tas fra hverandre og settes sammen på nytt.
- ▶ Hvis vindusrammen er skjev slik at det blir glipe mot karmen, kan det monteres en ekstra anslagslist for å oppta skjevheten.
- ▶ Små skader og utfall av kitt utbedres ved å pirke bort løst kitt og legge på nytt linoljekitt. Ved større skader må glasset tas ut og kittet fornyes.
- ▶ Gammelt glass har ofte unike kvaliteter og høy verdi. Vær forsiktig ved uttaking og gjenbruk glasset.
- ▶ Små råteskader skal utbedres ved innspunsing av tilsvarende nye deler utført som nøyaktig kopi med tanke på dimensjoner, profiler, trekvalitet og vedretning. Minst mulig trevirke skal fjernes. Større utskiftninger er søknadspliktige.
- ▶ Råteskader i skruerhull/bak beslag utbedres ved boring/treplugging. Ved mindre skader kan bruk av større skruer være tilstrekkelig.
- ▶ Hvis det er rustne beslag, skal løs rust børstes vekk og beslaget rustbehandles før det overmales. Eventuelt hulrom mellom beslag og tre fylles med linoljekitt.
- ▶ Ødelagte beslag erstattes med tilsvarende nye, fortrinnsvis utført som kopi. Tiltaket er søknadspliktig.
- ▶ Eldre maling skal normalt ikke fjernes i sin helhet.

Kun løs maling skrapes av for hånd, og vinduet påføres linoljemaling.

- ▶ Mal over kittfalsen og ca. 2 mm inn på glasset.
- ▶ Unngå å male sidekanten hvor vinduet er hengslet; mange malingslag kan føre til bend på hengslene.
- ▶ Hvis malingslagene er blitt svært tykke, eller det er påført plastholdig maling, bør malingen fjernes. Dette kan skje ved bruk av skraping og eventuelt infrarød varme, som mykgjør malingen. Unngå enhver bruk av høytrykks-spyling eller luting, da dette skader trevirket.

OPPGRADERING

Gamle vinduer kan oppleves som kalde og trekkfulle. Dette skyldes ofte utettheter i selve vinduet eller i overgangen mellom karm og vegg. Følgende tiltak kan vurderes:

- ▶ Det monteres tettelist på rammene, fortrinnsvis kun på innervinduene.
- ▶ Listverket demonteres forsiktig og det påføres en kalkmørtel iblandet nauthår som fugemateriale mellom karmen og vegg.
- ▶ Vindtettende papp kan i tillegg stiftes/klebes fast til karm og vegg.
- ▶ Kulderas oppveies med varmeovn under vinduet.
- ▶ Monter varevinduer der det ligger til rette for det. Eventuelle eksisterende varevinduer kan i noen tilfeller oppgraderes med innsetting av energiglass for å bedre isolasjonsevnen. Dette avhenger av rammens kvalitet (styrke, tykkelse) og bevaringsverdien til det eksisterende glasset. Nye varevinduer kan ha energi- eller isolerglass. Tiltaket er søknadspliktig.

10 Råd om vedlikehold av typiske bygningsdeler

10.4 Dører av tre

Tre er det tradisjonelle materialet for dører i Norge, og det brukes fortsatt. Gamle dører har historiske, materielle og estetiske kvaliteter som er vanskelige å erstatte. Mange dører blir skiftet ut i eldre hus i den tro at de er utslitte, mens det egentlig bare er små reparasjoner, justeringer og overflatebehandling som er nødvendig.

TILSYN OG FOREBYGGING

Kontroller dørene minst én gang i året:

- ▶ Sjekk at døra lett lar seg åpne.
- ▶ Hjørnejern og beslag ses over og løse skruer strammes.
- ▶ Beslag kan eventuelt settes inn med vaselin eller annet fett.
- ▶ Undersøk om overflatebehandlingen er slitt og trenger fornying.
- ▶ Sjekk om det er råteskader.

VEDLIKEHOLD OG REPARASJONER

Vedlikehold og skadevurdering av tredører følger i prinsippet de samme retningslinjene som for vinduer og utvendig panel. Det er imidlertid enkelte spesielle forhold:

- ▶ En dør som «tar» i karmen, bør snarest justeres, slik at den ikke påføres mekanisk skade ved åpning/lukking. Analyser årsaken til skaden og velg utbedringsmetode deretter. Finn ut om problemet skyldes setninger i bygningen eller lokale forhold knyttet til dørkarm/-blad. Hvis døra subber på grunn av slitte hengsler, legges det inn mellomringer i hengslene. Påfør gjerne litt olje.
- ▶ Hvis skjevheter skyldes at dørbladet siger, må døra tas fra hverandre og settes sammen på nytt. Det samme gjelder hvis det er sprekker i en fylling eller mellom ramtre og fylling.
- ▶ Unngå å male sidekanten hvor døra er hengslet; mange malingslag kan føre til bend på hengslene.

MER INFORMASJON

- Riksantikvarens informasjonsark: 3.8.2 Vedlikehold av ytterdører
- Drange, Aanensen og Brønne: Gamle trehus. Historikk, reparasjon og vedlikehold, 3. utgave 2011

- ▶ Hvis dørbladet er skjevt slik at det blir glippe mot karmen, kan det monteres en ekstra anslagslist for å oppta skjevheten.
- ▶ Hvis hengslene er for dårlige til å restaureres, må de erstattes av nye. Tiltaket er søknadspliktig.
- ▶ Eldre låskasser og beslag som har særlig bevaringsverdi, skal bevares. Hvis låsen fungerer dårlig, suppler med en ny over/under den gamle. Tiltaket er søknadspliktig.
- ▶ Låser uten bevaringsverdi erstattes av nye med samme plassering. Tiltaket er søknadspliktig.
- ▶ Glassfelt i eller ved døra behandles som vinduer.

OPPGRADERING

Gamle dører kan oppleves lite funksjonelle i forhold til dagens krav, bl.a. lyd-/varmeisolasjon og brannsikkerhet. Det finnes metoder for oppgradering – disse tiltakene er søknadspliktige:

- ▶ Trekk skyldes ofte utettheter i selve døra eller i overgangen mellom karm og vegg. Følgende tiltak kan vurderes:
- ▶ Montering av tettelist på karmen/dørfalsen (ikke søknadspliktig).
- ▶ Forsiktig demontering av listverk og dytting av mineralull mellom karm og vegg.
- ▶ Vindtettende papp kan i tillegg stiftes/klebes fast til karm og vegg.
- ▶ Glassfelt kan eventuelt oppgraderes ved montering av ekstra glass, eller ved å skifte til energiglass. Anbefalt løsning avhenger av tekniske detaljer og glassets verneverdi.
- ▶ Tynne fyllinger utbedres ved påføring av plate på den minst viktige sida, eventuelt med isolasjon i mellomrommet.
- ▶ I noen tilfeller kan man vurdere å montere en varedør for å unngå inngrep i den gamle døra.

- ▶ Gamle dører er vanligvis innadslående. For å sikre bedre rømningsforhold, kan man vurdere å snu døra.

10 Råd om vedlikehold av typiske bygningsdeler

10.5 Grunnmur av pusset naturstein

Eldre tre- og murbygninger er vanligvis fundamentert på natursteinsmurer. For at murverket skal være stabilt, er steinen vanligvis lagt i forband og med lange bindere inn i muren. Muren kan stå på terreng eller ha underjordiske fundamenter av f.eks. tømmerflåter eller peler. Natursteinsmurer kan stå ubehandlet, være kalkhvittet eller pusset. Puss har tradisjonelt vært basert på kalk, eventuelt leire. Utover på 1900-tallet ble sementmørtler vanlige. Disse fungerer dårlig på gamle natursteinsmurer murt med kalk.

TILSYN OG FOREBYGGENDE TILTAK

- ▶ Tilsyn bør gjennomføres årlig. Sjekk særlig felt som er utsatt for fuktighet, som områder nær tereng, nedløpsrør og vegetasjon, og der tekniske føringer ledes ut og inn av bygget (VA + EL).
- ▶ Sørg for at fuktbelastningen reduseres. Sikre avrenning av overflatevann vekk fra grunnmuren. Takrenner og nedløpsrør holdes i stand – lekkasjer kan gi store skader.
- ▶ Hvis pussen er skitten eller dekket av alger og

mose, bør den rengjøres, gjerne med spesialprodukter og børste. Unngå spyling med høyt trykk!

- ▶ Hold vegetasjonen nede. Klatreplanter bør monteres på espalier for å sikre lufting.
- ▶ Vær varsom med vanning av bed inn mot kjellervegg, hvis dreneringen ikke er tilpasset dette.
- ▶ Vær særlig oppmerksom på nærstående trær, der røttene kan føre til sprekker og forskyvninger i muren.
- ▶ Se etter om pussen har sprekker. Hvis det er store sprekker, bør disse overvåkes (med måleapparater eller gipsplomber) for å se om de er aktive.
- ▶ Se etter utbulninger og skjevhelning i muren. Dette kan ha ulike årsaker, som setninger i grunnen, telehiv, jordsig eller skjevbelastning fra bygningen (for eksempel etter endringer i konstruksjonen). Kartlegg årsaken og overvåk situasjonen.
- ▶ Sjekk ved banking om pussen har bom (partier

MER INFORMASJON

- Riksantikvarens informasjonsblad: 3.4.2 Vedlikehold av grunnmurer, 3.1.1 Murverk: Kalkpussing og 3.1. Murverk: Kalking
- Drange, Aanensen og Brønne: Gamle trehus. Historikk, reparasjon og vedlikehold, 3. utgave 2011
- SINTEF Byggforsk Kunnskaps-systemer: 721.111 Eldre bygningsfundamenter og grunnmurer. Metoder og materialer, 721.112 Eldre bygningsfundamenter og grunnmurer. Utbedring og refundamentering og 721.211 Fuktskader i kryperom. Årsaker og utbedringsmetoder

som har løsnet fra underlaget). Bom som er stabil og over et mindre parti, kan aksepteres.

- ▶ Hvis pussen skaller av, vurder om den har riktig sammensetning eller er for sterk.
- ▶ Hvis malingen flasser, vurder om den er for tett.
- ▶ Små skjevheter, sprekker og setninger som utvikler seg langsomt, kan vanligvis stå. Overvåk utviklingen og kartlegg årsaken før eventuelle tiltak iverksettes.
- ▶ Er det mye saltutslag og fukt i kjelleren? Dette kan tyde på dårlig drenering.
- ▶ Unngå lagring av gjenstander/treverk tett inn mot muren i kjelleren.

VEDLIKEHOLD OG REPARASJONER

- ▶ Sprekker som ikke truer murens bæreevne, tettes med tilpasset mørtel, fortrinnsvis en kalkbasert mørtel til en kalkpusset grunnmur.

- ▶ Skader utbedres med puss tilpasset den opprinnelige, fortrinnsvis kalkpuss. Det er sikrere å velge en svak puss (kalkbasert) enn en sterk (sementbasert). Hvis en tradisjonell natursteinsmur med kalkpuss er reparert med sementpuss, vil det ofte oppstå spenninger, fuktansamling og skader. Sementpuss/-reparasjoner bør fjernes og erstattes med kalkpuss. Hvis pussens sitter godt, bør man likevel vurdere å la den stå. Ompussing av store fasadepartier er søknadspliktig.
- ▶ Nedre del av muren kan få en sterkere kalkpuss som tåler mer vannbelastning, for eks. en sterk, naturlig hydraulisk kalkpuss (ikke sementholdig).
- ▶ Vær obs! på pussens overflate og struktur, bruk tradisjonelle metoder.
- ▶ Hvis pussens er malt, bruk en diffusjonsåpen, mineralisk maling (kalkmaling eller tokomponent silikatmaling). Eventuelle moderne, tette/plastbaserte

malingen bør fjernes ved bruk av kjemikalier og vasking med lavt trykk. Tiltaket er søknadspliktig.

- ▶ Fuktskader i kjeller utbedres ved bruk av dampåpne produkter, gjerne kalkbaserte, som tillater fuktvandring og uttørking av muren. Dreneringen bør utbedres samtidig.
- ▶ Hvis det er store og aktive setningsskader, må man vurdere behovet for refundentering og ommuring. Tiltaket er søknadspliktig.

10 Råd om vedlikehold av typiske bygningsdeler

10.6 Takrenner og nedløp

Takrenner og nedløpsrør har vært i bruk i mange hundre år, men ble først vanlig på 1800-tallet. De eldste rennene var laget av tre, men senere ble sink og kobber mye brukt. Trerrenner kan være festet av selvgrodde trekroker, mens metallrenner er festet med metallkroker. Sink ble vanligvis malt, mens kobberrenner gjerne står ubehandlet. Utover på 1900-tallet ble galvanisert stål, aluminium, plastbelagt stål eller plast vanlig.

På fredete bygninger skal den tradisjonelle materialbruken og utførelsen videreføres. Ødelagte renner eller beslag gir store fukt-påkjenninger på konsentrerte deler av huset og gir fort skader. En ødelagt takrenne er mye verre enn ingen takrenne! Vedlikehold av renner og nedløp er avgjørende for godt bygningsvern.

TILSYN OG FOREBYGGENDE TILTAK

- ▶ Rens renner og nedløp hver vår og etter løvfall om høsten. Beskjær eventuelle trær som henger over taket, for å hindre opphopning av løvfall.
- ▶ Takrenner og nedløp bør undersøkes jevnlig, særlig under regnvær. Se etter lekkasjer og vannsprut

på veggen, vær særlig oppmerksom på skjøtene. Avskalling av maling eller murpuss på veggen kan indikere lekkasjer.

- ▶ Kontroller at renner og beslag er i riktig stilling, og at alle fester er solide og i orden. Sjekk at alle renner har fall mot nedløp.
- ▶ Se etter malingsavskalling og rustdannelser.
- ▶ Se etter bulker og groper – små vannansamlinger kan føre til rustdannelse.
- ▶ Sjekk at det ikke danner seg issvuller som fører til issprengning i renner og nedløp. Varme, uisolerte tak kan føre til at snø smelter og fryser til is der det møter takrenna.
- ▶ Sjekk at stussene på nedløpsrørene er lange nok og vender bort fra huset. Se til at nedløpsvann renner bort fra huset.
- ▶ Lukket nedløp krever særskilte tilsynsrutiner og mulighet for inspeksjon.

MER INFORMASJON

- Riksantikvarens informasjonsblad: 3.5.5 Takrenner og beslag
- SINTEF Byggforsk Kunnskaps-systemer: 520.415 Beslag mot nedbør og 525.921 Takrenner og nedløpsrør

VEDLIKEHOLD OG REPARASJONER

- ▶ Lekkasjer må utbedres straks, da det lett kan føre til store, alvorlige og dyre følgeskader på bygningen.
- ▶ Små rustskader utbedres ved å påføre rustbeskyttende overflatebehandling og ny maling. Større rustdannelser vil lett føre til lekkasjer, utskifting må vurderes.
- ▶ Dårlige/utette renner og nedløp erstattes av nye med samme materialbruk og utførelse. Lokale skader kan repareres av kyndig blikkenslager. Vær oppmerksom på at de gamle nedløpene hadde skarpe og ikke avrundete bend. Utkast og andre elementer kan være spesiallaget eller ha kunstnerisk utforming. Slike detaljer bør bevares eller lagres som mal for kopiering. Utskifting er søknadspliktig.

- ▶ Den langsgående skjøten i nedløpsrørene bør monteres utover, dette gjør det lettere å oppdage lekkasjer, og veggens skånes noe. Opprinnelig kan skjøtene ha vendt innover – løsningen må vurderes i forhold til estetiske og tekniske hensyn.
- ▶ Vær oppmerksom på risikoen for galvanisk korrosjon; et «edelt» metall bør ikke ha avrenning mot et «uedelt». Av de vanlige tekkematerialene er kobber det edleste, deretter følger bly, jern, sink og aluminium. Avrenning fra kobber vil dermed tære på f.eks. sink.
- ▶ Takrenner av sink og galvanisert stål er ofte malt, både av estetiske hensyn og for å beskytte mot korrosjon. Når malingen er slitt, bør den fornyes. Overflaten skrapes, stålørstes og feies ren. Kun løs maling skal fjernes. Vask med salmiakkvann og skyl med rent vann. Nye sinkelementer avfettes og etsgrunnes før de males med linoljemaling.

- Alternativt bør sinken stå ett år, slik at overflaten oksiderer, før overmaling.
- ▶ Ved isdannelse kan man vurdere å legge varmekabel i takrenner og nedløp. Alternativt bør taket isoleres/luftes bedre, slik at det blir kaldt og snø ikke smelter. Tiltaket er søknadspliktig.

10 Råd om vedlikehold av typiske bygningsdeler

10.7 Takteking med tegl

Takteking med tegl ble først vanlig i byene, der Christiania i 1624 fikk påbud for å hindre brannspredning. Takstein av tegl ble produsert i Norge langt inn på 1900-tallet, men i dag må den importeres. De gamle tegltakene har dermed ekstra høy verdi. Takteglene finnes i flere varianter; krum, falset, flat, glassert eller ubehandlet. Den vanligste typen er ubehandlet, rød enkelkrum stein, lagt på lekter. Mer staselige hus hadde ofte glasert taktegl, gjerne sort eller andre mørke farger. Fra 1920-åra ble det vanlig med flat, falset taktegl. Moderne stein kan festes med spiker eller spesielle klips.

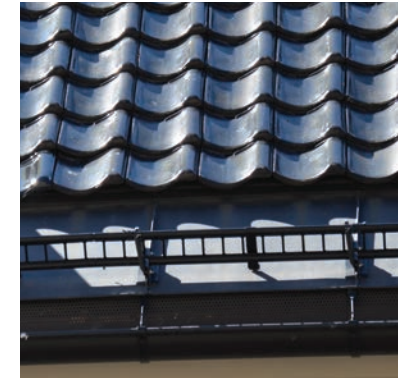
TILSYN OG FOREBYGGENDE TILTAK

- ▶ Taktekingen bør undersøkes vår og høst. Sjekk at taksteinen ligger tett og stabilt. Den vanligste skaden er stein som er knekt eller forskjøvet/utglidd. Bruk kikkert hvis du ikke kommer nær takflaten.
- ▶ Undersøk om knastene er brukbare. Nedbrutt knast tilsier at steinen må skiftes.

- ▶ Hvis stein faller ned, kan det skyldes nedslitte eller råtne lekter.
- ▶ Undersøk bordtaket fra undersiden, se etter lekkasjer.
- ▶ Sjekk at renner og nedløp fungerer godt, og at det ikke danner seg issvuller som presser opp taksteinen.
- ▶ Beskjær eventuelle trær som henger over taket, da løvfall kan hindre uttørking og fyke inn i hulrom mellom lektene.
- ▶ Fjern eventuell mose og lav med stålbørste e.l. Ikke bruk høytrykksspyler, da dette kan skade steinen og presse vann inn i konstruksjonen.

MER INFORMASJON

- Riksantikvarens informasjonsblad: 3.5.3 Vedlikehold av tegltak
- Fortidsminneforeningen: Gode råd om tak på eldre hus, Oslo 1990
- Drange, Aanensen og Brønne: Gamle trehus. Historikk, reparasjon og vedlikehold, 3. utgave 2011
- SINTEF Byggforsk Kunnskaps-systemer: 725.012 Takkonstruksjoner i eldre bolighus. Former, metoder og materialer

VEDLIKEHOLD OG REPARASJONER

- ▶ Enkeltsteiner som er knekt eller har store frostskader, erstattes med tilsvarende nye, gjerne gammel gjenbruksstein av samme type.
  - ▶ Hvis det er mye begroing, kan du montere et beslag/bånd av sink eller kobber ved mønet. Ionene som vaskes av, hindrer organisk vekst.
  - ▶ Dårlige/utette beslag erstattes av nye med samme materialbruk og utførelse. Utskifting er søknadspliktig. Sinkbeslag avfettes og etsgrunnes før de males med oljemaling. Vær oppmerksom på risikoen for galvanisk korrosjon; et «edelt» metall bør ikke ha avrenning mot et «uedelt». Av de vanlige tekkematerialene er kobber det edleste, deretter følger bly, jern, sink og aluminium. Avrenning fra kobber vil dermed tære på f.eks. sink.
- ▶ Råtne sløyfer og lekter skiftes, bruk tradisjonelle, smekre dimensjoner av tettvekst virke. Skader i taktroa utbedres. Taksteinen tas forsiktig ned og sorteres. Brukbar stein legges tilbake, eventuelt samlet i felt. Merk at lekteavstanden muligens må justeres i partier med ny stein, som kan ha noe avvikende utforming. Ved omtekking kan man vurdere å legge papp under sløyfene for å sikre bedre mot vanninntrengning. Bruk diffusjonsåpen papp som ikke hindrer utlufting. Omtekking, utskifting av undertak og papping er søknadspliktig.

10 Råd om vedlikehold av typiske bygningsdeler

10.8 Himling med stukk og gipsutsmykning

Gips er et vannholdig kalsiumsulfat, et naturlig mineral. Varmes gipsen opp, avgir den $\frac{3}{4}$ av krystallvannet og blir såkalt stukkaturgips. Røres gipsen ut i vann, tar den raskt opp igjen krystallvannet, og herder til en fast masse, samtidig som volumet øker. Stukkaturgipsen er godt egnet til skarp gjengivelse av detaljer, og materialet er relativt varig. Gipsmassen blir tilsatt retarderende midler og oljer for å sinke herdingsprosessen. Tidligere ble den ofte armert med nauthår.

Stukk- og gipsornamentikk er nesten uten unntak satt opp i rappete, gipstrukne tak. Ornamentene sees sjelden på panelte vegger og tak. Stukk er den eldste teknikken. Blandingen består av gips, sand, kalk og vann. Blandingen er plastisk og enkel å forme, og har kort herdingstid. Stukkmassen ble festet til underlaget på samme måte som rapping. Dekorasjonene ble formet på stedet etter at massen var kastet på underlaget. Bruken av stukk går tilbake til oldtiden. Stukken var i hovedsak kalket eller hvitmalt med limfarge. Senere ble det vanlig å male stukkarbeidene med mange farger, således kunne man illudere mangefarget tre eller marmor.

Stukk ble benyttet fram til siste del av 1800-tallet. Etter 1850 ble stukkarbeidene gradvis avløst av dekor laget av ren og armert gips. Med gips var det ikke nødvendig at arbeidet foregikk på stedet.

Man benyttet ren og armert gips. Armeringen bestod som regel av grov strie som ble presset ned i våt gips. Større arbeider, slik som gesimser, takrosetter og brannmursomramminger ble ofte trukket på stedet, der gipsen ble kastet på underlaget med en murer-skje. Når gipsblandingen begynner å sette seg, formes den med en mal som trekkes etter styrelekter festet på det aktuelle stedet. Det var vanlig at man malte ornamentene. Gipsornamenter ble som regel laget på gipsmakerverksteder i Norge, eller de ble masseprodusert i utlandet.

TILSYN OG FOREBYGGENDE TILTAK

- ▶ Undersøk om ornamentene er skadet, med sprekker, brudd eller utfall der deler av pynten mangler, riper, slagmerker fra oppsetting eller fjerning av elektriske installasjoner.
- ▶ Ved fjerning av elektriske installasjoner i tilknytning til ornament er dette gjøres på en skån-som måte.
- ▶ Undersøk hva slags overflatebehandling som er benyttet.

MER INFORMASJON

- Drange, T., Brønne, J. og Aanensen, H.O. (2011): Gamle trehus: historikk, reparasjon, vedlikehold. Oslo, Gyldendal undervisning

SINTEF Byggforsk Kunnskaps-systemer:

- 770.007 Eldre byggevarer; Sement, betong, betongprodukter, mørtler, naturstein og keramiske produkter
- 740.219 Rengjøring av overflater og gjenstander i verneverdige bygninger. Utgitt i samarbeid med Riksantikvaren

VEDLIKEHOLD OG REPARASJONER

- ▶ Ikke bruk sterke vaskemidler ved rengjøring. Dette kan slite ned, løse opp og ødelegge overflaten på ornamentene.
- ▶ Fest løse deler av dekoren og deler som har sprukket eller falt av.
- ▶ Dersom deler mangler, kan det tas avstøpninger og lages nye modellformer.
- ▶ Monter ikke gips på nypusset kalkunderlag, da det vil dannes en tett overflate som vil hindre videre karbonatisering av kalkpussen.
- ▶ Støvtørk med tørre verktøy. Fuktighet kan løse opp overflatesjiktet.
- ▶ Dersom det er benyttet for mye limfarge og ornamentenes detaljer er gjengrodde, og malingslagene kun består av limfarge, fjernes malingen ved vasking med varmt/lunkent vann. Bruk svamp og skift vann ofte. Ev. kan deler legges i vannbøtte til dagen etter.
- ▶ Dersom det er benyttet linolje-/alkydmaling over limfargen, vil oljebasert maling flasse av. Skrap forsiktig bort løs oljemaling. Hvis skraping ikke fungerer, rengjør overflaten med sterkt salmiakkvann for å matte ned og fjerne skitt og fett i overflaten. Bruk deretter limavtrekk for å fjerne malingen. OBS: Limavtrekk benyttes KUN hvis det er oljemaling i ett eller flere lag med ett eller flere lag underliggende limfargelag. Test først ut på et lite område.
- ▶ Mindre skader som sprekker eller brudd kan repareres direkte ved innfylling og modellering med stukk-gips. Blandingen består av bygningsgips og vann tilsatt gipslim. Påfør gips med fingre, spatel eller sparkel, modeller til riktig form, tilpass og gi overflaten riktig tekstur. Benytt skarpe kniver, stemjern eller små modelljern. Hvis deler av opprinnelige ornamenters løsner under arbeidet, kan de limes på plass.
- ▶ Mal all innvendig gips og stukk med limfarge.

Kildehenvisninger

Skriftlige kilder

- Statsbygg: *Landsverneplan for kunnskapssektoren*. Kunnskapsdepartementet
- Aslaksby, Truls: *Universitetsanlegget i sentrum*, i Berre, Nina et. al. (2011): *Byen og Blindern – Universitetet i Oslo 200 år*, Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design
- Aslaksby, Truls i samarbeid med Ulf Hamran (1986): *Arkitektene Christian Heinrich Grosch og Karl Friedrich Schinkel og byggingen av Det Kongelige Frederiks Universitet i Christiania*, Alvheim & Eide akademisk forlag
- Brandsæter, Signe og Svein Engelstad (2011): *Kunnskap - Samlinger - Mennesker. Universitetsbiblioteket og forskningen gjennom 200 år*, Unipub forlag
- Collett, John Peter (1999): *Historien om Universitetet i Oslo*, Universitetsforlaget
- Hamran, Ulf (1960): *Schinkel og Norge*, i St. Hallvard nr. 38/1960, Aschehoug & Co

Nettsider

Store norske leksikon på nett:

- *Norge under dansk styre*: https://snl.no/Norge_under_dansk_styre%2F1537-1814 (30.3.2015)
- *Universitetet i Oslo*: https://snl.no/Universitetet_i_Oslo (30.3.2015)
- Wikipedia om UiO: http://no.wikipedia.org/wiki/Universitetet_i_Oslo (30.3.2015)
- SINTEF Byggforsk Kunnskapssystemer på nett, Byggforskserien
- Marstein, Nils (2001): *Chr. H. Grosch, Christianias byutvikler*: <http://tux1.aftenposten.no/meninger/kronikker/d207969.htm> (30.3.2015)

Arkiv

- Oslo kommune, Byarkivet
- Nasjonalmuseet - Arkitektur
- Riksantikvarens arkiv

